

DICYDE – Digital Citizenship and Youth Democracy Education

Editors/Redaktorzy

Aleksandra Borowicz

Daniela Felisini

Anna Masłoń-Oracz

The e-book „DICYDE – Digital Citizenship and Youth Democracy Education” has been funded with the support from the European Commission.

This publication reflects the views only of the author and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ I – INTEGRACJA EUROPEJSKA W ODPOWIEDZI NA KRYZYS PAŃSTWA NARODOWEGO.....	4
WPROWADZENIE	4
1.1 KROKI MIŁOWE INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ I OJCOWIE EUROPY	5
1.2 WARTOŚCI I CELE UNII EUROPEJSKIEJ.....	8
1.3 SYMBOLE UNII EUROPEJSKIEJ	10
1.4 OBYWATELSTWO EUROPEJSKIE.....	10
1.5 INSTYTUCJE UE	11
1.6 STOSUNKI UE I PAŃSTW CZŁONKOWSKICH	14
1.7 CECHY PRAWNE	16
1.8 ZADANIA UNII EUROPEJSKIEJ.....	17
1.9 GLOBALNA ROLA UE: ROZSZERZENIA ORAZ WSPÓLNA POLITYKA ZAGRANICZNA I BEZPIECZEŃSTWA	18
1.10 PRZYSZŁOŚĆ UE.....	19
BIBLIOGRAFIA I MATERIAŁY	21
ROZDZIAŁ II - POROZMAWIAJMY O EUROPEJSKIM OBYWATELSTWIE CYFROWYM // OBYWATELSTWO CYFROWE I ZASADY OBYWATELSKIE	23
WPROWADZENIE	23
2.1 KLUCZOWE POJĘCIA I DEFINICJE - PRZEGLĄD	24
2.2 SPOŁECZEŃSTWO CYFROWE A TRADYCYJNE ZNACZENIE SPOŁECZEŃSTWA ...	29
2.3 ZALEŻNOŚĆ OD ŁĄCZNOŚCI, DIALOG, ZAUFANIE I PODEJMOWANIE DECYZJI....	29
2.4 TECHNOLOGIA I BIZNES	30
2.5 PODEJŚCIE UE	33
2.6 POPARCIE OBYWATELI EUROPY DLA ZASAD CYFROWYCH.....	34
2.7 POTRZEBA WIĘKSZEJ WIEDZY NA TEMAT PRAW ONLINE.....	35
2.8 SZEROKIE POPARCIE DLA DEKLARACJI W SPRAWIE ZASAD CYFROWYCH	36
CZĘŚĆ METODOLOGICZNA	37
ROZDZIAŁ III - PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I RYNEK PRACY	39
WPROWADZENIE	39
3.1 SPECYFIKA FUNKCJONOWANIA RYNKU PRACY	40
3.2 JAK PREZENTOWAĆ KWALIFIKACJE?	42
3.3 BYCIE PRZEDSIĘBIORCZYM - CO TO OZNACZA?	43

3.4 WNIOSKI	47
REFERENCJE	48

ROZDZIAŁ I – INTEGRACJA EUROPEJSKA W ODPOWIEDZI NA KRYZYS PAŃSTWA NARODOWEGO

Autor: Raffaella Cinquanta

Słowa kluczowe: Ponadnarodowe, międzyrządowe organy zarządzające (blok 2); Europa, historia Europy/integracja polityczna i gospodarcza w krajach europejskich/kwestie polityczne i społeczne w krajach europejskich (blok 3); zasady obywatelskie: sprawiedliwość, wolność, poczucie wspólnoty (blok 5).

WPROWADZENIE

Główną historyczną przyczyną procesu integracji europejskiej była konfrontacja z kryzysem państwa narodowego i jego absolutnej suwerenności. Ten kryzys wywołały sprzeczności wynikające z narastającej globalnej współzależności spowodowanej postępowaniem gospodarczym, społecznym i technologicznym, która stała się coraz bardziej oczywista, oraz równoczesnym politycznym podziałem Europy na wiele państw narodowych. Te państwa utrzymywały swoją absolutną suwerenność, pomimo że stawały się one zbyt małe, by skutecznie radzić sobie z kwestiami wykraczającymi poza ich granice narodowe. Ta napięta sytuacja miała swoje korzenie w XIX wieku, ale osiągnęła punkt kulminacyjny po zakończeniu II wojny światowej, kiedy to europejski system państw narodowych stał się niezdolny do utrzymania się w obliczu powstania globalnego systemu dwubiegunowego z dwoma supermocarstwami, tj. USA i ZSRR. To właśnie ta zmiana w światowym łańdżu przyczyniła się do rozpoczęcia procesu integracji europejskiej.

W celu połączenia państw europejskich, po II wojnie światowej istniały trzy różne podejścia, które różniły się w sposobie postrzegania suwerenności narodowej i jej zakresu:

FEDERALIZM - To podejście zakładało ustanowienie federacji europejskiej, podobnej do Stanów Zjednoczonych, poprzez ograniczenie absolutnej suwerenności każdego państwa członkowskiego, opracowanie konstytucji oraz ustanowienie federalnego rządu, parlamentu i sądu.

KONFEDERALIZM - Podejście to miało na celu ustanowienie prostego mechanizmu współpracy międzyrządowej między państwami narodowymi, przy jednoczesnym

zachowaniu suwerenności na poziomie krajowym. Jego celem było stworzenie strefy wolnego handlu, bez konieczności wprowadzania jednej waluty, jednolitej polityki zagranicznej, federalnego rządu lub konstytucji.

FUNKCJONALIZM - To podejście "przejściowe" sugerowało rozpoczęcie procesu jednoczenia Europy poprzez przekazywanie pewnych technicznych funkcji państwom członkowskim oraz określenie względnych uprawnień krajowych (na przykład w obszarach takich jak przemysł węglowy, stalowy, rolnictwo itp.). W ten sposób państwa europejskie mogłyby rozpocząć proces integracji, nie naruszając jednak swojej suwerenności narodowej ani nie tworząc konstytucji federalnej. Krótkoterminowym celem było ustanowienie wspólnot sektorowych, głównie o charakterze gospodarczym. W dłuższej perspektywie funkcjonalizm dążył do utworzenia federacji europejskiej poprzez stopniowe przenoszenie suwerenności z państw narodowych na europejskie wspólnoty.

Funkcjonalne i stopniowe podejście zostało przyjęte w 1950 roku, na początku procesu integracji europejskiej, i od tego czasu konsekwentnie prowadziło do stopniowego przekazywania suwerenności narodowej na rzecz instytucji europejskich. To podejście wyjaśnia szczególną strukturę dzisiejszej Unii Europejskiej (UE), która jest nową i hybrydową organizacją, bardziej konfederacją niż pełną federacją. Najbardziej charakterystyczną cechą UE jest to, że państwa członkowskie przekazały część swoich suwerennych uprawnień na rzecz UE, co daje jej prawo do działania niezależnie w tych dziedzinach oraz ustanawiania prawa europejskiego, które ma taką samą moc co prawo krajowe. Jednak UE została utworzona i rozwija się na podstawie traktatów międzynarodowych, co odróżnia ją od procesu konstytucyjnego charakterystycznego dla tworzenia suwerennych państw.

Ten rozdział ma na celu opisanie głównych cech UE z tej perspektywy, uwzględniając kryzys europejskich państw narodowych i wyjątkowy wynik, jakim jest integracja europejska. Celem jest podkreślenie jej cech federalnych, konfederacyjnych i funkcjonalistycznych, w kontekście jej historycznego ewolucje i znaczenia. Po prześledzeniu głównych etapów historii UE, rozdział przedstawia jej fundamentalne wartości, cele oraz symbole (ze szczególnym uwzględnieniem obywatelstwa europejskiego), jej strukturę instytucjonalną i prawną, kompetencje i zadania. Rozdział kończą rozważania na temat jej przyszłości, która jest przedmiotem ogólnoeuropejskiej debaty.

1.1 KROKI MIŁOWE INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ I OJCOWIE EUROPY

1951 W następstwie II wojny światowej, w wyniku [deklaracji](#) francuskiego ministra spraw zagranicznych Roberta Schumana (9 maja 1950 r.), sześć państw założycielskich (Francja, Niemcy, Włochy, Belgia, Luksemburg i Holandia) utworzyło Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (EWWiS - traktat paryski z 18

kwietnia 1951 r.). Jej głównym celem było zapewnienie pokoju między narodami Europy poprzez zjednoczenie ich jako równych sobie i współpracę w ramach wspólnych instytucji. EWWiS była wynikiem funkcjonalnego podejścia autorstwa [Jeana Monneta](#) i działań politycznych europejskich polityków takich jak [Konrad Adenauer](#) i [Alcide De Gasperi](#).

- 1957** Te same sześć krajów podpisało traktaty rzymskie ustanawiające Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Euratom) i Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) dla szerszego wspólnego rynku obejmującego cały zakres towarów i usług. Cła zostały zniesione 1 lipca 1968 r., a w latach 60. wprowadzono wspólną politykę, zwłaszcza w zakresie handlu i rolnictwa. Głównymi aktorami tego postępu byli [Paul-Henri Spaak](#), [Walter Hallstein](#), [Joseph Bech](#), [Johann Willelm Beyen](#), [Sicco Mansholt](#).
- 1973** EWG było na tyle dużym sukcesem, że Dania, Irlandia i Wielka Brytania zdecydowały się do niej przystąpić w 1973 r. Było to pierwsze rozszerzenie Wspólnot Europejskich. W konsekwencji, ustanowiono nowe polityki społeczne i środowiskowe, a w 1975 r. utworzono Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego.
- 1979** Po fazie stagnacji europejskich gospodarek i kryzysu procesu integracji w latach 70., nastąpiło ważne ożywienie podczas pierwszych wyborów do Parlamentu Europejskiego (PE) w powszechnych wyborach bezpośrednich, które stanowiły decydujący przełom w kierunku europejskiej demokracji i obywatelstwa. Pierwszą przewodniczącą PE została [Simone Veil](#), ocalała z Holokaustu. Wybitnym członkiem nowego Parlamentu był [Altiero Spinelli](#), twórca europejskiego federalizmu od czasów wojny: w 1984 r. poprowadził PE do opracowania innowacyjnego projektu konstytucji europejskiej.
- 1981** Grecja dołączyła do Wspólnot, a następnie Hiszpania i Portugalia w 1986 roku. Rozszerzenia nastąpiły po upadku dyktatur w tych krajach, udowadniając, że integracja europejska jest ściśle związana z wartościami wolności i demokracji. Co więcej, ekspansja na południe Europy skłoniła Wspólnoty do wdrożenia regionalnych programów pomocowych.
- 1986** Pomimo fali "euro-pesymizmu" spowodowanej światową recesją gospodarczą, w 1985 r. Komisja i jej przewodniczący Jacques Delors nadali nowy impuls do dalszej integracji. Opublikowano Białą Księgę, w której określono harmonogram utworzenia jednolitego rynku europejskiego do 1993 roku. Ten nowy cel został zapisany w Jednolitym Akcie Europejskim (SEA, podpisanym w 1986 r. i wchodzącym w życie w następnym roku), który wprowadził zwiększoną liczbę przypadków, w których Rada mogła podejmować decyzje kwalifikowaną większością głosów, a nie jednomyślnie. SEA ustanowił europejską współpracę w dziedzinie polityki zagranicznej; wzmocnił również Parlament UE i stworzył podstawy dla odpowiednich polityk europejskich w różnych obszarach (spójność społeczna, środowisko, badania naukowe).

- 1992** Upadek muru berlińskiego w 1989 r., następujące po nim zjednoczenie Niemiec w 1990 r. oraz demokratyzacja krajów Europy Środkowej i Wschodniej po rozpadzie Związku Radzieckiego w grudniu 1991 r. miały ogromny wpływ na Wspólnoty Europejskie i ich państwa członkowskie. Aby stawić czoła temu historycznemu momentowi, Traktat z Maastricht został podpisany 7 lutego 1992 roku i wszedł w życie 1 listopada 1993 roku. Przewidywał on utworzenie wspólnej waluty, ustanowienie Unii Europejskiej (UE) poprzez dodanie współpracy międzyrządowej w nowych obszarach do istniejącego systemu wspólnotowego i umieszczenie pod tym samym "parasolem" w strukturze "trzech filarów": Wspólnoty Europejskiej (WE), Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa oraz współpracy w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych. Jedną z głównych innowacji było ustanowienie obywatelstwa europejskiego.
- 1995** Austria, Finlandia i Szwecja dołączyły do UE, zwiększając liczbę jej członków do 15.
- 2002** Wspólna waluta przewidziana w traktacie z Maastricht, euro, weszła w życie 1 stycznia 1999 r. i zastąpiła stare waluty 12 krajów UE (strefa euro) 1 stycznia 2002 r. Od tego czasu euro stało się główną walutą na świecie. Od tego czasu euro stało się jedną z głównych walut światowych.
- 2004** Wkrótce po upadku Związku Radzieckiego, UE otrzymała wnioski o członkostwo od sześciu krajów byłego bloku sowieckiego (Bułgarii, Czech, Węgier, Polski, Rumunii i Słowacji), trzech krajów bałtyckich, które były częścią Związku Radzieckiego (Estonii, Łotwy i Litwy), jednej z republik byłej Jugosławii (Słowenii), Cypru i Malty. Rozszerzając korzyści płynące z integracji europejskiej na nowopowstające demokracje, UE pomogła ustabilizować kontynent europejski. Negocjacje rozpoczęły się w 1997 r., a w 2004 r. nastąpiło największe w historii rozszerzenie UE: liczba państw członkowskich wzrosła do 25. Bułgaria i Rumunia dołączyły w 2007 r., a Chorwacja w 2013 r., zwiększając liczbę członków UE do 28.
- Masowe rozszerzenie i rosnące złożone wyzwania globalizacji zmusiły UE do opracowania bardziej skutecznej metody podejmowania decyzji. Krytyka traktatów z Amsterdamu (1997) i Nicei (2001), koncentrująca się na reformach instytucjonalnych, które nie pogłębiły skutecznie integracji europejskiej, rozpoczęła debatę, która zaowocowała Deklaracją z Laeken w sprawie przyszłości UE (2001). Powołano Konwent Europejski, który opracował projekt Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy. Konstytucja, przyjęta przez Radę Europejską w 2004 r., została odrzucona w 2005 r. w referendach krajowych we Francji i Holandii.
- 2007** Projekt Konstytucji został zastąpiony przez Traktat Lizboński, podpisany 13 grudnia 2007 roku i wszedł w życie 1 grudnia 2009 roku. Zamiast zastępować traktaty tekstem konstytucji, zmienia je, znacząco zmieniając sposób funkcjonowania UE w celu wzmocnienia jej zdolności do działania wewnątrz i na

zewnątrz, zwiększenia jej legitymacji demokratycznej i zwiększenia jej ogólnej skuteczności. Traktat połączył UE i WE w jedną Unię Europejską i dostosował większość zmian przewidzianych w Konstytucji (wprowadzenie stałego Przewodniczącego Rady Europejskiej i Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa; Przewodniczący Komisji Europejskiej jest proponowany przez Radę Europejską z uwzględnieniem wyników wyborów europejskich i jest wybierany przez Parlament Europejski.

- 2017** Światowy kryzys finansowy i gospodarczy w 2008 r., znaczący wzrost partii eurosceptycznych w wyborach do PE w 2014 r., kryzys imigracyjny w 2015 r., doprowadziły do pierwszego "wyjścia" z UE. W referendum, które odbyło się 23 czerwca 2016 r., Wielka Brytania zdecydowała się opuścić Unię Europejską i 29 marca 2017 r. rozpoczęła proces "Brexitu". Został on zakończony 31 stycznia 2020 r., kiedy Wielka Brytania oficjalnie opuściła UE i weszła w okres przejściowy.
- 2020** Globalna pandemia Covid-19 postawiła UE w obliczu bezprecedensowego i wieloaspektowego kryzysu, który stanowił głębokie wyzwanie dla UE i jej państw członkowskich. UE pomogła im skoordynować reakcje krajowe (szczepionki, cyfrowy certyfikat Covid) i utworzyła historyczny fundusz odbudowy i odporności w celu wsparcia gospodarek. Kryzys uwypuklił jednak istniejące kwestie dotyczące demokratycznych instytucji i norm UE.
- 2022** UE zwołała Konferencję w sprawie przyszłości Europy, czyli serię debat prowadzonych przez obywateli, które trwały od kwietnia 2021 r. do maja 2022 r. Konferencja była bezprecedensowym ogólnoeuropejskim ćwiczeniem demokratycznym, umożliwiającym obywatelom Europy omawianie i kształtowanie wspólnej przyszłości UE za pośrednictwem innowacyjnej wielojęzycznej platformy cyfrowej, europejskich paneli obywatelskich i sesji plenarnych konferencji. Sprawozdanie końcowe zawiera 49 propozycji i zostało przedłożone przewodniczącym Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji, zaangażowanym w realizację najważniejszych kwestii omawianych przez obywateli Europy.

Przeczytaj więcej: [archiwa instytucji UE](#), [traktaty założycielskie](#).

1.2 WARTOŚCI I CELE UNII EUROPEJSKIEJ

Jak pokazuje historia, główną motywacją do zjednoczenia Europy jest pragnienie **trwałego pokoju**, a jego stopniowe ustanowienie stworzyło ramy prawne, dzięki którym wojna między państwami członkowskimi jest niemożliwa. Kamieniem węgielnym europejskiego pokoju jest **jedność**: Kraje UE są świadome, że aby stawić czoła problemowi globalizacji, muszą mówić i działać zgodnie, ponieważ w globalnym świecie

demokracja, sprawiedliwość, dobrobyt gospodarczy, bezpieczeństwo socjalne i ochrona środowiska nie mogą być rozwiązywane na poziomie krajowym. Jedność może przetrwać tylko dzięki **równości**. Oznacza to, że żadne państwo UE nie ma pierwszeństwa przed innym, a wszyscy obywatele UE są równi wobec prawa i mają **wspólne prawa podstawowe** (Karta Praw Podstawowych UE). Dlatego systemy prawne państw członkowskich UE muszą opierać się na rządach prawa i poszanowaniu godności, wolności i prawa do samorozwoju jednostki.

Pokój, jedność i równość gwarantują **podstawowe swobody** UE: swobodę przemieszczania się, swobodę przedsiębiorczości, swobodę świadczenia usług, swobodny przepływ towarów i swobodny przepływ kapitału. Wolność jest równoważona przez solidarność: aby rozwijać się razem, państwa UE muszą równo dzielić się zarówno korzyściami, jak i ciężarami swojej wspólnoty. Nie oznacza to, że państwa członkowskie są "rozpuszczone" w UE, ale raczej, że przyczyniają się do realizacji wspólnych celów poprzez swoje szczególne cechy i **różnorodność**.

Artykuł 2 TUE (wartości Unii)

Unia opiera się na wartościach poszanowania godności ludzkiej, wolności, demokracji, równości, praworządności i poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości. Wartości te są wspólne dla wszystkich państw członkowskich w społeczeństwie, w którym dominuje pluralizm, niedyskryminacja, tolerancja, sprawiedliwość, solidarność oraz równość kobiet i mężczyzn.

Artykuł 3 TUE (cele Unii)

- (1) Celem Unii jest wspieranie pokoju, jej wartości i dobrobytu jej narodów.
- (2) Unia oferuje swoim obywatelom przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości bez granic wewnętrznych, w której zapewniony jest swobodny przepływ osób w powiązaniu z właściwymi środkami w odniesieniu do kontroli granic zewnętrznych, azylu, imigracji oraz zapobiegania i zwalczania przestępczości.
- (3) Unia ustanawia rynek wewnętrzny [...] zwalcza wykluczenie społeczne i dyskryminację oraz wspiera sprawiedliwość społeczną i ochronę socjalną, równość kobiet i mężczyzn, solidarność między pokoleniami i ochronę praw dziecka. Wspiera spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną oraz solidarność między Państwami Członkowskimi. Szanuje swoją bogatą różnorodność kulturową i językową oraz zapewnia ochronę i rozwój dziedzictwa kulturowego Europy.
- (4) W stosunkach z całym światem Unia podtrzymuje i propaguje swoje wartości [...] Przyczynia się do pokoju, bezpieczeństwa, trwałego rozwoju Ziemi, solidarności i wzajemnego szacunku między narodami, wolnego i sprawiedliwego handlu, eliminacji ubóstwa i ochrony praw człowieka.

Przeczytaj więcej: [cele i wartości UE](#) oraz [Karta Praw Podstawowych UE](#).

1.3 SYMBOLE UNII EUROPEJSKIEJ

Hymn europejski: "Oda do radości" Beethovena: wyraża idealistyczną wizję braterstwa, bez którego UE nie miałyby szansy istnieć.

Flaga europejska: symbolizuje tożsamość i jedność UE.

Dzień Europy: 9 maja: rocznica deklaracji Schumana .

Motto UE: "Zjednoczeni w różnorodności": wyraża Europejczyków, jak ich jedność na rzecz pokoju i dobrobytu jest wzbogacona przez ich różne kultury, tradycje i języki.

1.4 OBYWATELSTWO EUROPEJSKIE

Każdy obywatel dowolnego państwa członkowskiego UE jest obywatelem UE. Obywatelstwo europejskie nie zastępuje obywatelstwa krajowego, ale je uzupełnia. Zgodnie z traktatami UE, obywatelstwo UE daje określone prawa do:

- swobodnego przemieszczania się i przebywania na terenie UE;
- głosowania i kandydowania w wyborach lokalnych i europejskich;
- ochrony konsularnej władz dowolnego państwa członkowskiego w przypadku braku ambasady za granicą;
- składać petycje do PE, kontaktować się z Europejskim Rzecznikiem Praw Obywatelskich i brać udział w europejskiej inicjatywie obywatelskiej w celu zaproponowania przepisów.

Ponadto, w ramach unijnego zakazu dyskryminacji, obywatelstwo europejskie oznacza prawo do bycia traktowanym przez wszystkie państwa członkowskie w taki sam sposób, w jaki traktują one swoich obywateli.

Zadanie domowe do przedstawienia w klasie: pozyskaj wiarygodne informacje na temat wartości i celów założycielskich UE, korzystając ze źródeł internetowych. Omów konkretne przykłady dotyczące zaangażowania UE w bieżące wydarzenia jak pandemia Covid czy wojna na Ukrainie odnosząc się do celów i wartości UE.

1.5 INSTYTUCJE UE

Artykuł 13 TUE (ramy instytucjonalne)

(1) Unia posiada ramy instytucjonalne, które mają na celu promowanie jej wartości, realizację jej celów, służenie jej interesom, interesom jej obywateli i interesom państw członkowskich oraz zapewnienie spójności, skuteczności i ciągłości jej polityk i działań.

Instytucjami Unii są:

- Parlament Europejski,
- Rada Europejska,
- Rada,
- Komisja Europejska (zwana dalej "Komisją"),
- Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej,
- Europejski Bank Centralny,
- Trybunał Obrachunkowy.

(2) Każda instytucja działa w granicach uprawnień przyznanych jej w traktatach oraz zgodnie z procedurami, warunkami i celami w nich określonymi. Instytucje praktykują wzajemną lojalną współpracę.

Struktura instytucjonalna UE jest wyjątkowa i stale ewoluuje. Obejmuje 7 organów i 30 zdecentralizowanych agencji, które współpracują ze sobą w celu realizacji wspólnych polityk UE i wspólnych interesów Europejczyków jako całości.

Administracją UE kierują cztery instytucje decyzyjne. Wspólnie ustalają agendę UE i zapewniają kierunek polityki, odgrywając jednocześnie różne role w procesie stanowienia prawa:

Parlament Europejski

Lokalizacja: Bruksela/Strasburg/Luksemburg.

Ustanowienie: Ustanowiony w 1952 r. jako Wspólne Zgromadzenie EWWiS, w 1958 r. jako Europejskie Zgromadzenie Parlamentarne trzech Wspólnot (przyjmując w 1962 r. nazwę Parlament Europejski), pierwsze wybory bezpośrednie w 1979 r.

Reprezentująca obywateli krajów UE i wybierana przez nich bezpośrednio, jest najbardziej "federalną" z instytucji UE. Jej wybrani członkowie (posłowie do PE) są pogrupowani według przynależności politycznej, a nie narodowości; ich liczba dla każdego kraju waha się od 6 do 96 (łącznie nie może przekroczyć 705). **Współdecyduje** w sprawie prawa europejskiego wspólnie z Radą Unii Europejskiej, zatwierdza budżet UE i nadzoruje demokratyczne funkcjonowanie wszystkich instytucji UE.

Rada Europejska

Lokalizacja: Bruksela.

Ustanowienie: 1974 (nieformalne forum), 1992 (formalny status), 2007 (oficjalna instytucja UE).

Skupiając szefów państw lub rządów krajów UE, jest najbardziej "konfederacyjną" instytucją UE. Choć nie uchwała prawa (z wyjątkiem zmian w Traktacie), określa ogólny kierunek polityczny i priorytety UE oraz reprezentuje **najwyższy poziom** współpracy politycznej między krajami UE. Zasadniczo spotyka się 4 razy w roku i podejmuje decyzje w drodze konsensusu.

Rada Unii Europejskiej

Lokalizacja: Bruksela/Luksemburg

Ustanowiona: 1958 (jako Rada EWG).

Reprezentując rządy krajów UE, plasuje się gdzieś pomiędzy instytucją federalną a konfederalną. Gromadzi krajowych ministrów w 10 różnych konfiguracjach w zależności od omawianego obszaru polityki, koordynuje politykę i przyjmuje ustawy wspólnie z Parlamentem Europejskim. Każdy kraj UE sprawuje prezydencję na zasadzie 6-miesięcznej rotacji. Większość decyzji wymaga większości kwalifikowanej (55% państw członkowskich - obecnie 15 z 27 - reprezentujących co najmniej 65% całkowitej populacji UE); jednak delikatne tematy, takie jak polityka zagraniczna i podatki, wymagają **jednomyślnego głosowania**. Ministrowie gospodarki i finansów krajów strefy euro koordynują swoją **politykę gospodarczą** za pośrednictwem [Eurogrupy](#).

Komisja Europejska

Lokalizacja: Bruksela/Luksemburg/Przedstawicielstwa w krajach UE.

Założenie: 1958.

Jako główny niezależny organ wykonawczy UE reprezentujący jej wspólne interesy, jest najbardziej widocznym wyrazem funkcjonalnego podejścia do integracji. Ma "prawo inicjatywy" do proponowania nowych przepisów (przyjmowanych wspólnie przez Parlament Europejski i Radę Unii Europejskiej), zarządza budżetem i polityką UE (z wyjątkiem Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa), zapewnia egzekwowanie prawa UE. Komisja składa się z 27 komisarzy (po jednym z każdego kraju UE) i jest kierowana przez przewodniczącego Komisji, który jest wybierany przez Parlament Europejski na wniosek Rady Europejskiej. Jej biura przedstawicielskie dostarczają informacji o UE i ułatwiają współpracę z państwami członkowskimi.

Proces decyzyjny jest uzupełniany przez inne trzy instytucje:

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Lokalizacja: Luksemburg.

Założenie: 1952.

Zapewnia egzekwowanie prawa UE, prawidłowe stosowanie traktatów i wypełnianie zobowiązań przez kraje UE, kontroluje zgodność z prawem aktów instytucji UE, dokonuje wykładni prawa UE na wniosek sądów krajowych.

European Central Bank

Lokalizacja: Luksemburg.

Ustanowienie: 1977.

Działając jako niezależny strażnik interesów finansowych obywateli UE, usprawnia zarządzanie finansami UE, promuje rozliczalność i przejrzystość, sprawdza, czy fundusze UE są prawidłowo pozyskiwane i wydawane.

Europejski Trybunał Obrachunkowy

Lokalizacja: Luksemburg.

Ustanowienie: 1977.

Działając jako niezależny strażnik interesów finansowych obywateli UE, usprawnia zarządzanie finansami UE, promuje rozliczalność i przejrzystość, sprawdza, czy fundusze UE są prawidłowo pozyskiwane i wydawane.

Przeczytaj więcej:

- Najważniejsze organy doradcze i nadzorcze: [Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny](#), [Europejski Komitet Regionów](#), [Europejski Bank Inwestycyjny](#) i [Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich](#);
- [Jak mianowani i wybierani są urzędnicy UE](#)
- [Ustalenie priorytetów UE](#)

Przedyskutuj w grupach następujące stwierdzenia:

1. Rada Europejska jest najbardziej polityczną instytucją w UE.
  2. Demokratyczny charakter UE znajduje odzwierciedlenie przede wszystkim w Parlamencie Europejskim.
  3. Komisja Europejska jest najważniejszym organem wykonawczym w UE.
-

1.6 STOSUNKI UE I PAŃSTW CZŁONKOWSKICH

Zjednoczenie Europy charakteryzują dwie różne "metody": współpraca i integracja.

- (1) **Współpraca** jest narzędziem konfederalizmu: Państwa członkowskie łączą się na poziomie ponadnarodowym, ale ich suwerenność narodowa jest w pełni zachowana. Jeśli chodzi o UE, metoda ta jest typowa dla Rady Europejskiej i jest stosowana w obszarach, w których rządy krajowe niechętnie się poddają (polityka zagraniczna, obronna, fiskalna itp.).
- (2) **Integracja opiera się na** założeniu, że aby lepiej radzić sobie ze współzależnym i zglobalizowanym światem, suwerenności narodowe powinny łączyć się w celu stworzenia wspólnej suwerenności. Integracja może być realizowana na różnych poziomach, z których najwyższym jest całkowite połączenie w ponadnarodową wspólnotę (federalizm). UE jest najbardziej widocznym przykładem integracji połowicznej, w której państwa oddały pewne "obszary" suwerenności narodowej na rzecz wspólnoty, która jest nadrzędna wobec nich wszystkich (tylko w tych obszarach), ale nie zostały połączone. W tych obszarach przywódcy europejscy uważają wspólne działania za korzystne: jednolity rynek, euro, promowanie wzrostu gospodarczego, polityka innowacji (zwłaszcza w zakresie klimatu i ochrony środowiska, badań i energii) oraz polityka solidarności/spójności w sprawach regionalnych, rolnych i społecznych. The EU Treaties currently in force specify the areas in which sovereign powers have been transferred to the EU, either fully or partially, based on the subsidiarity principle.

Obecnie obowiązujące traktaty UE określają obszary, w których suwerenne uprawnienia zostały przekazane UE, w całości lub częściowo, w oparciu o **zasadę pomocniczości**.

Kto co robi? Podział obowiązków między UE a jej państwami członkowskimi.

Unia Europejska wyłącznie jest odpowiedzialna za następujące polityki:

- unię celną;
- zasady regulujące konkurencję na jednolitym rynku;
- politykę monetarną dla krajów używających euro;
- ochronę żywych zasobów morza w ramach wspólnej polityki rybołówstwa;
- wspólną politykę handlową;
- zawieranie umów międzynarodowych, gdy jest to przewidziane w prawodawstwie UE.

Unia Europejska i jej państwa członkowskie ponoszą wspólną odpowiedzialność za:

- jednolity rynek;
- aspekty polityki społecznej określone w Traktacie z Lizbony;
- spójność gospodarczą i społeczną;
- rolnictwo i rybołówstwo, z wyjątkiem ochrony żywych zasobów morza;

- środowisko;
- ochronę konsumentów;
- transport;
- sieci transeuropejskie;
- energia;
- tworzenie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości;
- aspekty wspólnych wyzwań w zakresie bezpieczeństwa związanych ze zdrowiem publicznym, zgodnie z definicją zawartą w Traktacie z Lizbony;
- badania, rozwój technologiczny i przestrzeń kosmiczna;
- współpraca na rzecz rozwoju i pomoc humanitarna.

Dziedziny, za które państwa członkowskie pozostają odpowiedzialne, i w których UE może odgrywać rolę wspierającą lub koordynującą to:

- ochrona i poprawa zdrowia ludzkiego;
- przemysł;
- kultura;
- turystyka;
- edukacja, szkolenia zawodowe, młodzież i sport;
- ochrona ludności;
- współpraca administracyjna.

Pierwsza grupa obejmuje **wyłączne kompetencje UE**: w tych obszarach tylko UE może stanowić prawo i przyjmować prawnie wiążące akty, które stosują państwa członkowskie.

Druga grupa obejmuje **kompetencje dzielone**: obszary, w których zarówno UE, jak i państwa członkowskie mogą przyjmować przepisy (te ostatnie tylko wtedy, gdy UE nie zaproponowała jeszcze przepisów lub zdecydowała, że tego nie zrobi).

Ostatnia grupa dotyczy **kompetencji wspierających**: UE nie ma uprawnień do przyjmowania przepisów w tych obszarach, może jedynie koordynować lub uzupełniać działania państw członkowskich.

UE finansuje swoją politykę poprzez roczny budżet, który jest niewielki w porównaniu ze zbiorowym bogactwem państw członkowskich (nie więcej niż 1,04% ich łącznego dochodu narodowego brutto). Budżet ten jest finansowany z tak zwanych "**zasobów własnych**" UE. Pochodzą one z:

- ceł na produkty importowane do UE, w tym opłat rolnych;
- procent podatku od wartości dodanej (VAT) nakładanego na towary i usługi w całej UE;
- składek państw członkowskich, w zależności od zamożności każdego kraju.

Przeczytaj więcej:

[Wzmocniona współpraca](#) (integracja wielu prędkości): małe grupy państw członkowskich mogą zwiększyć swoją integrację w określonym obszarze (pod warunkiem, że jest to kompetencja UE) bez przeszkód ze strony państw członkowskich, które nie chcą się do nich przyłączyć; [Obszary działania UE](#), [Podział kompetencji i jego zasady](#) (pomocniczość, proporcjonalność, powierzenie); [Budżet UE](#).

1.7 CECHY PRAWNE

Biorąc pod uwagę jej specyficzną strukturę instytucjonalną, UE ma szczególny charakter prawny o następujących cechach:

- Uprawnienia państw członkowskich zostały przekazane Unii w szerszym zakresie niż w tradycyjnych organizacjach międzynarodowych;
- UE posiada własny porządek prawny, niezależny od porządku prawnego państw członkowskich;
- Przepisy prawa unijnego są w pełni stosowane we **wszystkich państwach członkowskich** i nadają prawa oraz nakładają obowiązki **zarówno na państwa, jak i ich obywateli**;
- Prawo unijne nie może zostać uchylone ani zmienione przez prawo krajowe i ma pierwszeństwo przed prawem krajowym w przypadku konfliktu.

Porządek prawny UE, choć niezależny od państw członkowskich, jest ograniczony **do obszarów kompetencji UE**. UE nie jest zatem ani organizacją międzynarodową, ani federacją, ale autonomicznym podmiotem znajdującym się gdzieś pomiędzy tymi dwoma.

Przeczytaj więcej:

[Rodzaje aktów prawnych](#), [Zwykła procedura prawodawcza](#)

1.8 ZADANIA UNII EUROPEJSKIEJ

Głównymi zadaniami Unii Europejskiej są:

- promowanie pokoju, wartości i dobrobytu obywateli;
- oferowanie obywatelom wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w granicach UE, przy jednoczesnym kontrolowaniu granic zewnętrznych;
- działać na rzecz zrównoważonego rozwoju Europy, promując równość i sprawiedliwość społeczną;
- ustanowienie unii gospodarczej, której walutą będzie euro.

Lista zadań UE znacznie wykracza poza proste zadania techniczne zwykle przypisywane organizacjom międzynarodowym: UE powierzono działania, które przypominają niektóre atrybuty państwowości.

Zadania w obszarze gospodarki europejskiej:

Koncentrują się one wokół ustanowienia [wspólnego rynku](#) między państwami członkowskimi. Ten obszar wolnego rynku, w którym towary i usługi są oferowane na tych samych warunkach wszystkim obywatelom Unii, został zasadniczo utworzony w 1992 r. w ramach programu [Delorsa](#).

Rynek wewnętrzny jest tworzony w ramach unii gospodarczej i walutowej.

1) Jeśli chodzi o **politykę gospodarczą**, UE nie ustanawia europejskiej polityki gospodarczej, ale koordynuje i monitoruje krajowe decyzje gospodarcze poprzez [pakt stabilności i wzrostu](#), aby uniknąć negatywnego wpływu polityki państw członkowskich na jednolity rynek. Ze względu na globalny kryzys gospodarczy i finansowy, współpraca została poprawiona w latach 2010-2012 dzięki stałemu mechanizmowi kryzysowemu skoncentrowanemu na [europejskim semestrze](#), który ma na celu dostosowanie polityki budżetowej i gospodarczej państw członkowskich do celów uzgodnionych na szczeblu UE. Odpowiedzialność za politykę gospodarczą i finansową spoczywa jednak ostatecznie na rządach krajowych.

2) Jeśli chodzi o **politykę pieniężną**, UE ma pełną i centralną kontrolę od czasu wprowadzenia [euro jako wspólnej waluty europejskiej](#) w państwach członkowskich, które spełniły [kryteria konwergencji](#) (z wyjątkiem Danii, Szwecji i Wielkiej Brytanii). Z biegiem czasu euro stało się silną walutą międzynarodową, przetrwało kryzys zadłużeniowy z 2010 r., a w 2013 r. zostało wsparte przez [Europejski Mechanizm Stabilności](#), zapewniając państwom strefy euro zewnętrzną pomoc finansową.

Przeczytaj więcej:

[Inne obszary polityki gospodarczej, polityka społeczna i zatrudnienie](#)

Zadania polityczne:

UE ma następujące zadania polityczne:

- Współpraca sądowa w sprawach karnych i sądowych w interesie Unii jako całości (Europol, Eurojust, europejski nakaz aresztowania)
- Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa

W tych obszarach odpowiedzialność UE ogranicza się do współpracy i koordynacji między państwami członkowskimi.

Przeczytaj więcej:

[Strefa Schengen](#)

1.9 GLOBALNA ROLA UE: ROZSZERZENIA ORAZ WSPÓLNA POLITYKA ZAGRANICZNA I BEZPIECZEŃSTWA

Im więcej państw europejskich dołącza do UE, tym silniejsze stają się jej ramy pokoju, jedności i równości. Pod tym względem ostatnie rozszerzenia, prowadzące do zjednoczenia Europy podzielonej przez dziesięciolecia żelazną kurtyną, były tak przełomowe, że w 2012 r. UE otrzymała Pokojową Nagrodę Nobla za wspieranie pokoju, pojednania, demokracji i praw człowieka.

UE jest instytucją postępową i stale otwartą na przystąpienie nowych krajów, pod warunkiem, że spełniają one **kryteria akcesyjne** ustanowione przez Radę Europejską w Kopenhadze w 1993 roku:

- (1) **Kryteria polityczne:** demokracja, rządy prawa, stabilność instytucji, gwarancja praw człowieka, poszanowanie i ochrona mniejszości.
- (2) **Kryteria ekonomiczne:** istniejąca i funkcjonująca gospodarka rynkowa zdolna do sprostanania siłom konkurencji UE.
- (3) **Kryteria prawne:** zdolność do wypełnienia zobowiązań wynikających z członkostwa w UE, w tym akceptacja celów UE dotyczących unii politycznej, gospodarczej i walutowej (tzw. *acquis communautaire*).

Przed nowym rozszerzeniem UE musi z kolei ocenić swoją zdolność do przyjęcia nowych członków i odpowiednią funkcjonalność swoich instytucji. Od 2022 r. krajami kandydującymi są: Albania, Mołdawia, Czarnogóra, Macedonia Północna, Serbia, Turcja, Ukraina.

Jak pokazuje proces integracji europejskiej, rozszerzenia UE są ściśle związane z rozwojem globalnej historii i stosunków międzynarodowych. UE jest głównym graczem w

handlu międzynarodowym w ramach Światowej Organizacji Handlu (WTO). Jednak międzynarodowy i militarny kryzys nowego tysiąclecia (Afganistan, Irak, Syria, Krym, Ukraina) uwypuklił fakt, że UE ma większy wpływ na sprawy międzynarodowe, gdy mówi jednym głosem. Nawet jeśli w tym obszarze każdy kraj pozostaje w pełni suwerenny, państwa UE współpracują w ramach [Polityki zagranicznej i bezpieczeństwa](#) nie tylko w celu ochrony wspólnych wartości, interesów i bezpieczeństwa, ale także w celu zapewnienia pokoju na świecie, rozwiązywania konfliktów, promowania demokracji i wspierania międzynarodowego zrozumienia opartego na dyplomacji i poszanowaniu zasad międzynarodowych. Międzynarodowa rola UE wyraża się również poprzez pomoc humanitarną i współpracę rozwojową. UE nie posiada stałej armii, jednak jej państwa mogą tworzyć wspólne siły ad hoc na potrzeby misji pokojowych i humanitarnych.

Aby wypełnić to zadanie, ustanowiono [Europejską Służbę Działań Zewnętrznych](#), służbę dyplomatyczną UE. Pomaga ona Wysokiemu Przedstawicielowi do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa (który jest również wiceprzewodniczącym Komisji Europejskiej) we wdrażaniu wspólnej polityki UE w dziedzinie spraw zagranicznych i bezpieczeństwa oraz zapewnia koordynację i spójność działań zewnętrznych UE. W rzeczywistości UE jest reprezentowana przez około 140 delegatur i biur UE na całym świecie.

Przeczytaj więcej:

[UE jako przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, Polityka i chronologia rozszerzeń](#)

Praca domowa do przedstawienia / omówienia w klasie: krótkie pytania dotyczące ram instytucjonalnych / prawnych UE i zadania (pytania i odpowiedzi, 5-minutowy esej, studia przypadków) z wykorzystaniem stron instytucjonalnych.

1.10 PRZYSZŁOŚĆ UE

Biorąc pod uwagę specyfikę jej historii i strukturę instytucjonalną, UE jest z natury **stałym "dziełem w toku"** i nie można przewidzieć, jaką formę ostatecznie przyjmie. W każdym razie to, w jakim stopniu Europa będzie chciała i potrafiła utrzymać swoje wartości, określi, w jaki sposób jej obywatele, a także obywatele innych regionów świata, będą postrzegać ją jako sprawiedliwy model polityczny, społeczny i gospodarczy.

Jak stwierdził Schuman w Deklaracji, która rozpoczęła proces integracji europejskiej: *"Europa nie powstanie od razu ani według jednego planu. Będzie ona budowana poprzez konkretne osiągnięcia, które najpierw stworzą faktyczną solidarność"*. Treść i stopień tej

solidarności muszą być stale dostosowywane do wyzwań stawianych przez ciągle zmieniający się świat.

Kluczowa koncepcja, o której należy pamiętać, została wyrażona przez Jeana Monneta, twórcę integracji europejskiej, w jego wspomnieniach z 1976 roku: *"Suwerenne narody przeszłości nie mogą już rozwiązywać problemów teraźniejszości: nie mogą zapewnić własnego postępu ani kontrolować własnej przyszłości. A sama Wspólnota jest tylko etapem na drodze do zorganizowanego świata jutra"*.

Jakie wielkie wyzwania stoją przed Europą w obliczu globalizacji? Można je pogrupować w trzech głównych obszarach: politycznym, demokratycznym i gospodarczym.

- 1) **Integracja polityczna:** ostatnie wydarzenia uwidocznily potrzebę *głębszej integracji w obszarach tradycyjnie zarezerwowanych dla suwerenności narodowej*, przede wszystkim w zakresie bezpieczeństwa i obrony. Czy państwa członkowskie będą dążyć do wspólnej integracji, czy też będą w większym stopniu wykorzystywać "wzmocnioną współpracę", co w dłuższej perspektywie może utrudnić realizację zasady solidarności?
- 2) **Demokratyzacja:** w jaki sposób tak zróżnicowana rodzina narodów może stworzyć *wspólną polityczną sferę publiczną*? W jaki sposób jej obywatele mogą rozwinąć wspólne poczucie "bycia Europejczykami", które obejmuje przywiązanie do swoich krajów i lokalnej społeczności, pozwalając im aktywnie angażować się w politykę europejską i demokratycznie kształtować agendę polityczną? W jaki sposób UE i jej państwa członkowskie mogą lepiej informować i komunikować się ze społeczeństwem, zbliżając się do swoich obywateli i odnawiając ich zaufanie do Unii Europejskiej?
- 3) **Globalna gospodarka:** globalizacja zmusza Europę do dodania do listy swoich tradycyjnych międzynarodowych konkurentów (Japonii i Stanów Zjednoczonych), nowych i szybko rosnących potęg gospodarczych, takich jak Chiny i Indie. Czy państwa UE mogą chronić swoje standardy społeczne i środowiskowe, ograniczając dostęp do rynków europejskich, czy też powinny stać się *skutecznym globalnym graczem*, działając jednomyślnie w polityce gospodarczej?

Obywatele UE omawiali ostatnio swoje odpowiedzi na te kwestie podczas [Konferencji w sprawie Przyszłości Europy](#) i wyrazili swoje ostateczne propozycje właśnie wtedy, gdy pokój europejski, największa i najgłębsza motywacja do integracji UE, został ponownie zagrożony z powodu wojny na Ukrainie. Najwyraźniej Europa znajduje się w punkcie zwrotnym, który wymaga podjęcia kluczowych decyzji i konkretnych działań.

Praca w grupach: symulacja/odgrywanie ról (np. konferencja na temat przyszłości Europy) uczestnictwa w europejskim życiu politycznym i obywatelskim, w szczególności poprzez dyskusję na temat tego, jak Europa powinna rozwijać się w przyszłości (kompetencje, instytucje, rola międzynarodowa itp.).

BIBLIOGRAFIA I MATERIAŁY

Bibliografia

- [Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Komunikacji, Fontaine, P., *Europe in 12 lessons*, Urząd Publikacji, 2018,](#)
- [Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Komunikacji, Borchardt, K., *ABC prawa UE*, Urząd Publikacji, 2018,](#)
- [Komisja Europejska, Europejskie Centrum Strategii Politycznej, *Historia Europy: 60 lat wspólnego postępu*, Urząd Publikacji, 2019,](#)
- [Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Komunikacji, *Jak działa Unia Europejska: Twój przewodnik po instytucjach UE*, Urząd Publikacji, 2014.](#)

Przydatne strony internetowe

Instytucjonalne strony internetowe UE i kanały medialne:

- [Unia Europejska, aktualności i informacje \(europa.eu\)](#)
- [Parlament Europejski \(europa.eu\)](#)
- [Oficjalna strona Komisji Europejskiej \(europa.eu\)](#)
- [Komisja Europejska - YouTube](#)
- [Parlament Europejski - YouTube](#)

Materiały informacyjne UE (cechy instytucjonalne i prawne, dokumenty historyczne):

- [Arkusze informacyjne na stronie Parlamentu Europejskiego \(europa.eu\)](#)
- [EUR lex – słowniki i podsumowania \(europa.eu\)](#)
- [Strona internetowa CVCE](#)
- [Publikacja na stronie Biura Publikacji UE \(europa.eu\)](#)

Kursy online:

- [Historia integracji europejskiej](#)
- [Prawo oraz fundamentalne prawa europejskie](#)

Część metodologiczna

Cel zajęć: Zajęcia związane z tym rozdziałem mają na celu nauczenie uczniów idealnego znaczenia, historii, struktury instytucjonalnej i zadań Unii Europejskiej z ponadnarodowego punktu widzenia. Koncentrując się na wartościach, celach i symbolach UE, celem zajęć jest rozwijanie poczucia przynależności do ponadnarodowej wspólnoty i praktyki obywatelstwa europejskiego, w szczególności poprzez stymulowanie dyskusji na temat jej przyszłości.

Lista referencji dla studentów

- [Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Komunikacji, *Krótki przewodnik po UE*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2021,](#)
- [Rada Unii Europejskiej, Sekretariat Generalny Rady, *Unia Europejska: fakty i liczby*, Urząd Publikacji, 2020,](#)
- [Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Komunikacji, *Pionierzy UE: pionierzy, którzy pomogli zbudować dzisiejszą Europę*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2021,](#)
- [12-15 lat - Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Komunikacji, *Odkryjmy Europę!*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2022,](#)
- [15-18 lat - Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Komunikacji, *UE i ja*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2022.](#)

Proponowany plan lekcji i metody:

(1) **CZĘŚĆ TEORETYCZNA:** Ogólne wyjaśnienie, analiza historycznych tekstów założycielskich i kamieni węgielnych, głównie za pomocą narzędzi multimedialnych (infografiki, filmy, audio - patrz załączniki multimedialne).

(2) **CZĘŚĆ PRAKTYCZNA** pracy grupowej:

- Pytania dotyczące ram instytucjonalnych UE i zadań z wykorzystaniem stron instytucjonalnych (pytania i odpowiedzi, 5-minutowy esej)
- Udział w europejskim życiu politycznym i obywatelskim oraz dyskusja na temat przyszłości Europy (symulacja/odgrywanie ról). Przydatne materiały na stronie:
  - [Strona „Learning Corner” \(europa.eu\)](#)
  - [Play games \(europa.eu\)](#)
  - [Stała wystawa – Dom historii europejskiej](#)
  - [Biuro publikacji o UE \(europa.eu\)](#)
  - [European Union Unia Europejska – strona o Twoich prawach \(europa.eu\)](#)
  - [Strona informacyjna o UE – „Zaangażuj się” \(europa.eu\)](#)
  - [Parlament Europejski – szkoła ambasadorów \(europa.eu\)](#)
- Uzyskanie wiarygodnych informacji na temat UE - studia przypadków:
  - [Social media accounts | European Union \(europa.eu\)](#)
  - [Parlament Europejski: media społecznościowe \(europa.eu\)](#)
  - [Komisja Europejska - YouTube](#)
  - [Parlament Europejski - YouTube](#)

ROZDZIAŁ II - POROZMAWIAJMY O EUROPEJSKIM OBYWATELSTWIE CYFROWYM // OBYWATELSTWO CYFROWE I ZASADY OBYWATELSKIE

Autorzy: Ksenia Naranovich, Prof. Małgorzata Molęda-Zdziech, Dr Marta Pachocka

Słowa kluczowe: społeczeństwo, technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT), technologie informacyjne, obywatelstwo cyfrowe, sprawiedliwość i wolność, prawa obywatelskie

WPROWADZENIE

Cyfrowe obywatelstwo (ang. digital citizenship lub netizenship) to stosunkowo nowa koncepcja, która w ostatnich dekadach zyskała na znaczeniu. Jest to związane z wszechobecną globalizacją, ogromnym znaczeniem Internetu i rozwojem technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT), ale także z wydarzeniami ostatnich lat w skali międzynarodowej, w tym w Europie, które przyspieszyły procesy cyfryzacji w różnych obszarach życia publicznego i naszego codziennego życia.

Pandemia COVID-19 (od zimy 2019/2020) i wojna na pełną skalę na Ukrainie (od 24 lutego 2022) pokazały, jak szybko społeczeństwa, w tym europejskie, mogą przestawić się na wielowymiarowe zdalne funkcjonowanie w życiu codziennym (prywatnym, zawodowym i publicznym). Okazało się, że nie jest to dobrowolny wybór, ale konieczność wynikająca z sytuacji i dostępnych domyślnych rozwiązań. Podczas gdy dystans fizyczny oraz potrzeba szybkiego reagowania i koordynacji działań w okresie pandemii wymagały mobilizacji online, znaczna część światowej populacji stanęła w obliczu wykluczenia z powodu braku umiejętności korzystania z usług rządowych online.

Rosnące zainteresowanie korzystaniem z usług publicznych online (np. takich jak edukacja, opieka zdrowotna, rynek pracy itp.) w okresie pandemii w związku z ograniczeniami mobilności i migracji nie tylko na arenie międzynarodowej, ale także w obrębie krajów z powodu COVID-19 ułatwiło rozwój e-administracji i zachęt do aktywności online. Ponadto, dzięki dostępowi do Internetu oraz komunikatorów i mediów społecznościowych, takich jak Telegram, Facebook, WhatsApp i wielu innych aplikacji, w związku z reakcją społeczną na kryzys COVID-19, wzrosła gotowość do świadczenia cyfrowych usług rządowych w odpowiedzi na różne sytuacje kryzysowe. Na przykład, w odpowiedzi na potrzeby uchodźców uciekających z Ukrainy, cyfrowe usługi rządowe w

Polsce wprowadziły pierwsze na świecie cyfrowe zezwolenie na pobyt dla obywateli Ukrainy uciekających przed wojną .

W tym samym czasie Ministerstwo Edukacji na Ukrainie szybko zareagowało, oferując usługi edukacyjne online dla ukraińskich uczniów, a uczniowie wraz z nauczycielami mogli uczyć się zdalnie, pomimo rosyjskich operacji wojskowych prowadzonych na terytorium ich kraju. Rozwiązania te zapewniły nowe perspektywy dla mieszanych systemów opieki społecznej i mieszanych systemów usług rządowych dla osób w ruchu, stanowiąc zarówno nowe możliwości, jak i nowe wyzwania w transnarodowym funkcjonowaniu i procesie integracji migrantów.

Wiele dzieci z Ukrainy przebywających w Polsce od końca lutego 2022 r. nadal uczy się zdalnie w ukraińskim systemie edukacji publicznej. Wymaga to jednak zapewnienia odpowiedniej infrastruktury technicznej dla nadawców/dostawców i użytkowników/odbiorców usług w zakresie np. sprzętu komputerowego, szybkiego łącza internetowego, przestrzeni, w której można się wygodnie i bezpiecznie łączyć, ale przede wszystkim kompetencji/umiejętności cyfrowych. Wszystko to nie jest oczywiste i dostępne w takim samym stopniu w każdym kraju i w każdych warunkach, nawet w państwach członkowskich UE. Co więcej, korzystanie z usług online niesie ze sobą zarówno możliwości (np. dostęp do zdalnej edukacji dla osób, które w innym przypadku nie byłyby w stanie z niej skorzystać), jak i zagrożenia (np. bezpieczeństwo danych osobowych), których należy być świadomym.

Ten rozdział podręcznika koncentruje się na obywatelstwie cyfrowym w Europie, wprowadzając i definiując kluczowe pojęcia, omawiając najważniejsze dokumenty UE w tej dziedzinie oraz pokazując praktyczne aspekty i przykłady. Treść rozdziału ma na celu wzbudzenie większego zainteresowania tematem oraz dążenie do jego pogłębienia i rozwijania swoich umiejętności cyfrowych, które są niezbędne do pełnego uczestnictwa w życiu politycznym i społeczno-gospodarczym w XXI wieku. Część praktyczna rozdziału przeznaczona jest do pracy nad materiałami dostępnymi online z wykorzystaniem narzędzi komunikacji zdalnej podczas zajęć opartych na rozdziale.

2.1 KLUCZOWE POJĘCIA I DEFINICJE - PRZEGLĄD

Cyfrowy

- (1) ["Cyfrowy to reprezentacja fizycznych przedmiotów lub działań za pomocą kodu binarnego. Kiedy jest używany jako przymiotnik, opisuje dominujące wykorzystanie najnowszych technologii cyfrowych w celu usprawnienia procesów organizacyjnych, poprawy interakcji między ludźmi, organizacjami i rzeczami lub umożliwienia nowych modeli biznesowych"](#)
- (2) "zapisywanie lub przechowywanie informacji jako serii liczb 1 i 0, aby pokazać, że sygnał jest obecny lub nieobecny: dane cyfrowe".

- (3) "wykorzystujący lub odnoszący się do sygnałów cyfrowych i technologii komputerowej: nagranie cyfrowe, aparat cyfrowy, telewizja cyfrowa"
- (4) "używający lub odnoszący się do komputerów i Internetu: Cyfrowa rewolucja znacznie ułatwiła nam pracę z domu. Media społecznościowe są niezbędnym narzędziem w cyfrowym świecie".
- (5) ["wyświetlanie informacji w formie obrazu elektronicznego: cyfrowy zegar/ wyświetlacz, zegarek cyfrowy"](#)

Cyfryzacja

- (1) ["Cyfryzacja to proces zmiany formy analogowej na cyfrową, znany również jako cyfryzacja. Innymi słowy, cyfryzacja wykorzystuje proces analogowy i zmienia go w formę cyfrową bez żadnych zmian w samym procesie"](#)
- (2) ["Konwersja tekstu, obrazów lub dźwięku do postaci cyfrowej, która może być przetwarzana przez komputer""Adaptation of a system, process, etc. to be operated with the use of computers and the Internet"](#)
- (3) ["Przystosowanie systemu, procesu itp. do obsługi za pomocą komputerów i Internetu"](#)
- (4) ["proces konwertowania czegoś do postaci cyfrowej"](#)
- (5) [".proces zmiany danych w formę cyfrową, która może być łatwo odczytana i przetworzona przez komputer".](#)

Transformacja cyfrowa

["Transformacja cyfrowa polega na wykorzystaniu technologii cyfrowych do przekształcenia procesu, aby stał się bardziej wydajny lub skuteczny. Pomysł polega na wykorzystaniu technologii nie tylko do powielenia istniejącej usługi w formie cyfrowej, ale także do przekształcenia tej usługi w coś znacznie lepszego. Transformacja cyfrowa może obejmować wiele różnych technologii, ale obecnie najgorętsze tematy to przetwarzanie w chmurze, Internet rzeczy, duże zbiory danych i sztuczna inteligencja"](#)

Włączenie cyfrowe

[Integracja cyfrowa odnosi się do działań niezbędnych do zapewnienia wszystkim osobom i społecznościom, w tym osobom znajdującym się w najbardziej niekorzystnej sytuacji, dostępu do technologii informacyjno-komunikacyjnych \(ICT\) i korzystania z nich.](#) Obejmuje ona 5 elementów:

- (1) przystępna cenowo, solidna usługa szerokopasmowego dostępu do Internetu;
- (2) urządzenia z dostępem do Internetu, które spełniają potrzeby użytkownika;
- (3) dostęp do szkoleń z zakresu umiejętności cyfrowych;

- (4) wysokiej jakości wsparcie techniczne; oraz
- (5) aplikacje i treści online zaprojektowane w celu umożliwienia i zachęcenia do samowystarczalności, uczestnictwa i współpracy.

Obywatelstwo cyfrowe

Zasady cyfrowe

- (1) **Projektowanie z użytkownikiem:** projektowanie skoncentrowane na użytkowniku zaczyna się od poznania ludzi, dla których projektujesz, poprzez rozmowę, obserwację i współtworzenie.
- (2) **Zrozumienie istniejącego ekosystemu:** dobrze zaprojektowane inicjatywy i narzędzia cyfrowe uwzględniają szczególne struktury i potrzeby istniejące w każdym kraju, regionie i społeczności.
- (3) **Projektowanie z myślą o skali:** osiągnięcie skali wymaga przyjęcia poza populację pilotażową inicjatywy i często wymaga zabezpieczenia finansowania lub partnerów, którzy przeniosą inicjatywę do nowych społeczności lub regionów.
- (4) **Budowanie z myślą o zrównoważonym rozwoju:** tworzenie zrównoważonych programów, platform i narzędzi cyfrowych jest niezbędne do utrzymania wsparcia użytkowników i interesariuszy, a także do maksymalizacji długoterminowego wpływu.
- (5) **Kieruj się danymi:** gdy inicjatywa opiera się na danych, wysokiej jakości informacje są dostępne dla właściwych osób, gdy ich potrzebują, a oni wykorzystują te dane do podejmowania działań.
- (6) **Korzystanie z otwartych standardów, otwartych danych, otwartego oprogramowania i otwartych innowacji:** otwarte podejście do rozwoju cyfrowego może pomóc zwiększyć współpracę w społeczności rozwoju cyfrowego i uniknąć powielania już wykonanej pracy.
- (7) **Ponowne wykorzystanie i ulepszanie:** ponowne wykorzystanie i ulepszanie polega na kontynuowaniu pracy globalnej społeczności rozwojowej dalej, niż jakkolwiek organizacja lub program może zrobić sama.
- (8) **Ochrona prywatności i bezpieczeństwo:** ochrona prywatności i bezpieczeństwo w rozwoju cyfrowym wymaga starannego rozważenia, które dane są gromadzone oraz w jaki sposób są one pozyskiwane, wykorzystywane, przechowywane i udostępniane.
- (9) **Współpraca:** współpraca oznacza dzielenie się informacjami, spostrzeżeniami, strategiami i zasobami w różnych projektach, organizacjach i sektorach, co prowadzi do zwiększenia wydajności i wpływu.

Europejskie prawa cyfrowe

- (1) **Ludzie w centrum uwagi:** technologie cyfrowe powinny chronić prawa ludzi, wspierać demokrację i zapewniać, że wszyscy gracze cyfrowi działają odpowiedzialnie i bezpiecznie. UE promuje te wartości na całym świecie.
- (2) **Solidarność i integracja:** technologia powinna łączyć, a nie dzielić ludzi. Każdy powinien mieć dostęp do Internetu, umiejętności cyfrowych, cyfrowych usług publicznych i uczciwych warunków pracy.
- (3) **Wolność wyboru:** ludzie powinni korzystać z uczciwego środowiska online, być bezpieczni przed nielegalnymi i szkodliwymi treściami oraz mieć możliwość interakcji z nowymi i rozwijającymi się technologiami, takimi jak sztuczna inteligencja.
- (4) **Uczestnictwo:** obywatele powinni być w stanie angażować się w proces demokratyczny na wszystkich poziomach i mieć kontrolę nad własnymi danymi.
- (5) **Bezpieczeństwo:** środowisko cyfrowe powinno być bezpieczne. Wszyscy użytkownicy, od dzieciństwa do starości, powinni być wzmocnieni i chronieni.
- (6) **Zrównoważony rozwój:** urzędnicy cyfrowe powinny wspierać zrównoważony rozwój i zieloną transformację. Ludzie muszą wiedzieć o wpływie na środowisko i zużyciu energii przez ich urządzenia.

Umiejętności / kompetencje cyfrowe

Datafication

Datafication to trend technologiczny przekształcający wiele aspektów naszego życia w dane, które są ponownie wykorzystywane, a następnie przekształcane w informacje realizowane jako nowa forma wartości. Wykorzystanie technologii cyfrowych w celu uwolnienia wiedzy związanej z obiektami fizycznymi poprzez oddzielenie ich od związanych z nimi danych. Datafication przejawia się w społeczeństwie w różnych formach.

Administracja cyfrowa

Administracja cyfrowa odnosi się do wykorzystania technologii cyfrowych, jako zintegrowanej części strategii modernizacji rządów, w celu tworzenia wartości publicznej. Opiera się ono na ekosystemie administracji cyfrowej złożonym z podmiotów rządowych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw, stowarzyszeń obywatelskich i osób fizycznych, który wspiera tworzenie i dostęp do danych, usług i treści poprzez interakcje z rządem.

Źródło: [Zalecenie Rady w sprawie strategii administracji cyfrowej, Dyrekcja ds. Zarządzania Publicznego i Rozwoju Terytorialnego OECD, 2014 r.](#)

Wartość publiczna

Wartość publiczna odnosi się do różnych korzyści dla społeczeństwa, które mogą się różnić w zależności od perspektywy lub podmiotów, w tym: 1) towary lub usługi, które spełniają pragnienia obywateli i klientów; 2) wybory produkcyjne, które spełniają oczekiwania obywateli w zakresie sprawiedliwości, uczciwości, wydajności i skuteczności; 3) odpowiednio uporządkowane i produktywne instytucje publiczne, które odzwierciedlają pragnienia i preferencje obywateli; 4) sprawiedliwość i efektywność dystrybucji; 5) uzasadnione wykorzystanie zasobów do realizacji celów publicznych; oraz 6) innowacyjność i zdolność adaptacji do zmieniających się preferencji i wymagań.

Źródło: [Zalecenie Rady w sprawie strategii administracji cyfrowej, Dyrekcja ds. Zarządzania Publicznego i Rozwoju Terytorialnego OECD, 2014 r.](#)

Ćwiczenie dla uczniów:

Podziel się na grupy i poszukaj w Internecie dodatkowych definicji terminów wskazanych w tabeli 1 oraz ich definicji. Zastanówcie się, które z nich są dla Was najbardziej zrozumiałe i dlaczego.

Przeczytaj dodatkowe źródła i zastanów się nad wątpliwościami związanymi z tymi koncepcjami i z czego one wynikają.

Jakie terminy z nimi związane są dostępne we wskazanych źródłach (zwłaszcza słownikach i glosariuszach)?

Zaproponuj dodatkowe terminy, które można dodać do tabeli 1 z kluczowymi terminami. Uzasadnij swój wybór.

Dodatkowe źródła:

- Cyfryzacja, digitalizacja i transformacja cyfrowa_ Mylisz je na własne ryzyko
- Czym jest cyfryzacja, digitalizacja i transformacja cyfrowa?
- Wybrane słowniki i glosariusze online, np:
- Glosariusz technologii informatycznych firmy Gartner
  - Oxford Learner's Dictionaries
  - Słownik Merriam-Webster
  - Słownik Cambridge
  - Collins Dictionaries
  - Glosariusz terminów statystycznych OECD
  - Glosariusze instytucji i organów UE
  - Baza danych terminologii Organizacji Narodów Zjednoczonych

2.2 SPOŁECZEŃSTWO CYFROWE A TRADYCYJNE ZNACZENIE SPOŁECZEŃSTWA

Technologie cyfrowe oferują ludzkości nieograniczone możliwości i zdążyliśmy się już do tego przyzwyczać. Społeczeństwo cyfrowe to społeczeństwo przystosowane do ery cyfrowej, świadome korzyści i zagrożeń związanych z ciągłym ponownym wykorzystywaniem informacji/danych. Jest to społeczeństwo zależne od technologii informacyjnych i komunikacyjnych, w którym tworzenie, dystrybucja, wykorzystanie, integracja i manipulowanie informacjami staje się główną działalnością gospodarczą, polityczną, społeczną i kulturalną. Manuel Castells zaproponował termin społeczeństwo sieciowe, odnosząc się do niedawno zdobytej supermocy utrzymywania wielu połączeń między jednostkami.

W społeczeństwie cyfrowym cyfryzacja danych ma głęboki wpływ na każdy aspekt naszego życia. Cyfryzacja danych obejmuje naszą komunikację (metody i narzędzia), proces socjalizacji, sposób, w jaki pracujemy, uczymy się, zachowujemy zdrowie i uczestniczymy w polityce i gospodarce. Cyfryzacja obiecuje ogromne korzyści; dla lepszego zdrowia, bardziej wydajnej mobilności, efektywnego wykorzystania energii i dobrze prosperujących firm. Społeczeństwo cyfrowe jest warunkiem sine qua non zarówno rozwoju gospodarki opartej na wiedzy, jak i wzrostu gospodarczego.

2.3 ZALEŻNOŚĆ OD ŁĄCZNOŚCI, DIALOG, ZAUFANIE I PODEJMOWANIE DECYZJI

Rosnące wykorzystanie urządzeń cyfrowych i obecność w Internecie to globalne trendy. Według Statista, w 2023 r. obecna liczba użytkowników smartfonów na świecie wyniesie 6,92 mld, co oznacza, że 86,41% światowej populacji będzie posiadać smartfona. W 2023 r. liczba użytkowników smartfonów na świecie wyniesie 6,92 mld, co oznacza, że 86,41% światowej populacji będzie posiadać smartfona. Łączna liczba osób posiadających smartfony i telefony komórkowe wynosi 7,33 miliarda, co stanowi 91,53% [światowej populacji](#). W 2021 r. 474 mln osób w Europie (86% populacji) było subskrybentami usług mobilnych, pozostawiając cyfrowy ślad w każdej minucie.

Wraz z różnorodnością podejmowanych przez nas działań cyfrowych i ilością pobieranych aplikacji, ilość danych do analizy rośnie z dnia na dzień. Mamy tendencję do ignorowania warunków i lekceważenia zasad związanych z bezpłatnymi aplikacjami, napędzając w ten sposób gromadzenie danych.

Ćwiczenie dla uczniów:

Obejrzyj odcinek 6 sezonu 2 serii "Creeped Out" i zastanów się, co powstrzyma Cię przed czytaniem i analizowaniem warunków korzystania z usług cyfrowych, z których korzystasz na co dzień.

Nowe sposoby komunikacji i zróżnicowanie warunków udostępniania danych wymagają nowego rodzaju umowy społecznej i przeformułowania zaufania między dostawcami i użytkownikami, ale także - między obywatelami, zaangażowanymi instytucjami i administracją publiczną. Należy ponownie rozważyć nie tylko konstrukcję rozwiązań technologicznych, ale także projektowanie usług i rolę obywateli. W ten sposób, poprzez nowy rodzaj zaangażowania, wiele kwestii społecznych może zostać ponownie przeanalizowanych i rozwiązanych. Nowe rozwiązania mogą zostać znalezione i rozpowszechnione jeszcze szerzej, dzięki czemu polityka będzie bardziej skuteczna. Każdy dalszy rozwój polityki w społeczeństwie cyfrowym może opierać się na lepszych dowodach. W ten sposób koncepcja obywatelstwa cyfrowego jest bardzo pomocna w dziedzinie integracji społecznej, niezależnie od położenia geograficznego, grupy wiekowej lub dochodów poszczególnych internautów.) Uczestnictwo cyfrowe staje się zatem kwestią wyboru, a nie obowiązkiem. Nawiazywanie kontaktów stało się łatwiejsze, a potencjalne partnerstwa czekają tuż za rogiem... na szczycie list wyszukiwarek.

Zaufanie do dostawców informacji i usług w społeczeństwie cyfrowym jest jednym z niezbędnych warunków uczestnictwa. Jednocześnie zaufanie do informacji uzyskanych od użytkowników jest warunkiem dalszego rozwoju społeczeństwa cyfrowego. Jest to jeden z powodów, dla których należy dwukrotnie sprawdzić trafność źródeł i wiarygodność agentów pozyskujących dane użytkownika.

Szacunek i wzajemne zaufanie między użytkownikami w świecie cyfrowym są potrzebne do rozwijania dialogu; jednak świat cyfrowy nadal ma tendencję do prowokowania i zagrożenia zaufanym osobom.

Procesy decyzyjne w społeczeństwach cyfrowych i w gospodarce opartej na wiedzy niekoniecznie są demokratyczne, ale są tworzone przez projekt (nie jest to przypadek). Dlatego też kwestie etyki w świecie cyfrowym są szeroko dyskutowane.

Ćwiczenie dla uczniów:

Wysłuchaj [wykładu TEDx futurysty Gerda Leonharda na temat etyki cyfrowej i przyszłości ludzi w połączonym świecie](#) oraz omów rozwój społeczeństwa cyfrowego w ciągu ostatniej dekady.

2.4 TECHNOLOGIA I BIZNES

Żyjemy w erze czwartej rewolucji przemysłowej, określanej również jako Przemysł 4.0. Technologie informacyjno-komunikacyjne są szeroko stosowane w przemyśle, aby ułatwić robotyzację pracy i sztuczną inteligencję. Dzięki połączeniu z Internetem możliwe i powszechnie stosowane są skomputeryzowane systemy produkcyjne, umożliwiające

komunikację między maszynami. Połączenie wszystkich urządzeń w ramach sieci umożliwia dzielenie się informacjami o samych maszynach, (prawie) bez udziału człowieka. Jest to kamień milowy i kolejny krok w automatyzacji produkcji, ale także zmiana stylu życia dla milionów ludzi.

Ćwiczenie dla uczniów:

Obejrzyj odcinek [Automated Customer Service z serii "Love, Death & Robots"](#). Omów wady i zalety implikacji Przemysłu 4.0 dla ludzkości.

Cyfrowe urządzenia i roboty, jak niemal każde narzędzie, mogą szkodzić lub przynosić korzyści użytkownikom - w zależności od sposobu, w jaki są wykorzystywane. Wzorce i nawyki jednostek związane z korzystaniem z urządzeń cyfrowych są bardzo zróżnicowane i podlegają ciągłej analizie specjalistów IT, grafików, marketologów, a nawet decydentów. Zmiany wprowadzane przez technologie są codziennie weryfikowane, co prowadzi zarówno do postępu, jak i nowych wyzwań, niewątpliwie przyspieszając obsługiwane procesy.

Ćwiczenie dla uczniów:

Przeanalizuj infografikę [The Mobile Economy Europe 2022](#) i omów, w jaki sposób społeczeństwo cyfrowe może wpłynąć na sytuację gospodarczą w Europie w nadchodzącej dekadzie

Tak więc również w świecie cyfrowym występuje rozwarstwienie użytkowników, któremu można zaradzić poprzez podnoszenie umiejętności korzystania z urządzeń technicznych (w przypadku przepaści cyfrowej) lub uczenie się i świadome korzystanie z technologii (w przypadku luki w wiedzy).

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju definiuje przepaść cyfrową jako "lukę między jednostkami, gospodarstwami domowymi, przedsiębiorstwami i obszarami geograficznymi na różnych poziomach społeczno-ekonomicznych w odniesieniu zarówno do ich możliwości dostępu do technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT), jak i korzystania z Internetu do wielu różnych działań"¹. Lepiej wyposażone szkoły zapewniają uczniom więcej możliwości korzystania z technologii, umożliwiając im w ten sposób zdobycie biegłości i nawyku doskonalenia umiejętności cyfrowych, co prowadzi ich bezpośrednio do lepszych możliwości zatrudnienia. Ci, którzy mieli mniejszy kontakt

¹Źródło: [Understanding the Digital Divide, OECD, 2002, str. 5](#)

z technologią w szkołach, mają mniejsze szanse na podniesienie swoich umiejętności cyfrowych i często nie są w stanie wypełnić luki w **e-gotowości**, która oznacza zdolność do sortowania, interpretowania i przetwarzania wiedzy².

Wraz z rewolucją cyfrową: rosnącym wykorzystaniem technologii cyfrowych w codziennych działaniach na poziomie społecznym, politycznym i gospodarczym, decydenci stanęli przed wielkim pytaniem / wyzwaniem / problemem, jak przygotować obywateli do korzystania z tych technologii.

Znaczenie umiejętności cyfrowych i uczenia się przez całe życie znacznie wzrosło w ciągu ostatnich dziesięcioleci i ma istotne znaczenie dla UE³. Społeczeństwo cyfrowe nie jest ograniczone granicami i jest domyślnie inkluzywne, dlatego też łatwo jest dostosować terminologię i nazwać wszystkich uczestników - cyfrowymi obywatelami.

Jak wyjaśnia Sibel Somyürek: "[Cyfrowy obywatel to osoba, która potrafi krytykować informacje online, potrafi komunikować się za pośrednictwem technologii cyfrowych, potrafi produkować i konsumować w środowisku cyfrowym oraz przestrzega zasad etycznych podczas wykonywania tych zachowań i jest świadoma swoich praw i obowiązków](#)".⁴

Ćwiczenie dla uczniów:

Dowiedz się więcej o 9 elementach obywatelstwa cyfrowego⁵ :

- (1) Cyfrowy dostęp to sprawiedliwa dystrybucja technologii i nie tylko zrozumienie, kto ma dostęp do technologii, ale także ograniczenia i konsekwencje dla tych, którzy mają ograniczony dostęp do technologii.
- (2) Handel cyfrowy to kupowanie i sprzedawanie towarów. Zasada ta koncentruje się na podejmowaniu bezpiecznych i świadomych decyzji przy zakupie lub pobieraniu materiałów online.
- (3) Komunikacja cyfrowa to zrozumienie różnych trybów i mediów technologii cyfrowej oraz tego, kiedy należy z nich odpowiednio korzystać. Na przykład zrozumienie, kiedy wysłanie wiadomości e-mail jest odpowiednie, a kiedy wysłanie wiadomości tekstowej.
- (4) Etykieta cyfrowa to zrozumienie odpowiedniego kodeksu postępowania i procedur podczas korzystania z urządzeń mobilnych. Wykracza poza rozpoznawanie złego zachowania, ponieważ aktywnie zachęca do właściwego i odpowiedzialnego zachowania w Internecie.

² Źródło: Sciadas, 2003

³ Źródło: UE wyraziła znaczenie edukacji obywatelskiej poprzez szereg inicjatyw politycznych, takich jak Deklaracja Paryska (Komisja Europejska, 2015) i Ramy Kompetencji Kluczowych (Rada, 2006).

⁴ Źródło: [Traditional Digital Citizenship](#) (wszystkie strony odwiedzone ostatnio 4 listopada 2022 r.)

⁵ Źródło: [9 elements of digital citizenship](#)

- (5) Kompetencje cyfrowe to proces rozumienia technologii, korzystania z niej w różnych formach i dostosowywania się do nowych technologii. Rozciąga się również na korzystanie z Internetu oraz efektywne wyszukiwanie i ocenę informacji online.
- (6) Cyfrowe zdrowie i dobrostan to utrzymywanie zdrowych praktyk technologicznych w celu promowania dobrego samopoczucia fizycznego i psychicznego. Praktykowanie bezpieczeństwa oczu i ergonomii oraz równoważenie czasu spędzanego przed ekranem i korzystania z technologii są związane z tą ważną zasadą.
- (7) Prawo cyfrowe to zrozumienie i przestrzeganie zasad i polityk online oraz etyczne korzystanie z technologii. Prawo cyfrowe jest szerokie i obejmuje tematy od spamu po cyberprzemoc.
- (8) Prawa i odpowiedzialność cyfrowa to swobody, które obejmują wszystkich online. Przykłady obejmują prawo do prywatności i wolności słowa.
- (9) Cyfrowe bezpieczeństwo i prywatność to elektroniczne środki ostrożności mające na celu zwiększenie bezpieczeństwa online. Bezpieczne hasła, nieudostępnianie haseł, tworzenie kopii zapasowych danych i ochrona antywirusowa to przykłady tej zasady.

Co Twoim zdaniem warto dodać do tej listy?

Ze względu na szerokie i szybkie rozprzestrzenianie się technologii cyfrowych, koncepcja obywatelstwa cyfrowego jest kosmopolityczna. Funkcje oparte lub wspierane przez technologię cyfrową zmieniają zarówno nawyki, działania, metody produkcji i konsumpcji osób na całym świecie, niezależnie od wieku, statusu społecznego, faktycznego obywatelstwa lub kraju zamieszkania.

2.5 PODEJŚCIE UE

W dniu 9 marca 2021 r. Komisja Europejska przedstawiła swoją wizję i strategię transformacji cyfrowej Europy do 2030 r., zwaną również [Kompasem Cyfrowym 2030](#).⁶ Był to pierwszy raz, kiedy Komisja użyła w swoim oświadczeniu terminu "obywatelstwo cyfrowe". Kolejny krok został wykonany 26 stycznia 2022 r., kiedy to Komisja zaproponowała międzyinstytucjonalną uroczystą deklarację zbioru zasad i praw cyfrowych.⁷

---

⁶ Źródło: Komisja Europejska, "Europe's Digital Decade: digital targets for 2030", na stronie (wszystkie strony internetowe odwiedzone ostatnio 4 listopada 2022 r.).

⁷ Źródło: COM(2022) 27 final, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Ustanowienie Europejskiej deklaracji w sprawie praw cyfrowych i zasad dotyczących dekady cyfrowej; COM(2022) 28 final, Europejska deklaracja w sprawie praw cyfrowych i zasad dotyczących dekady cyfrowej.

Powyższe kroki były decyzjami politycznymi rozpoczynającymi proces tworzenia "cyfrowego obywatelstwa". Ta nowa forma obywatelstwa była rozumiana jako "zdolność do uczestnictwa w społeczeństwie online" (Mossberger, Tolbert i McNeal, 2007).

Ćwiczenie dla uczniów:

W najbliższej przyszłości Europejczycy będą mogli korzystać z europejskiej tożsamości cyfrowej (eIDAS 2.0). Wyobraź sobie, które z Twoich marzeń lub koszmarów spełniłyby się, gdyby tak się stało. Argumenty za i przeciw tego rozwiązania.

Obejrzyj wideo, aby dowiedzieć się więcej o [EUROPEAN DIGITAL IDENTITY](#)

2.6 POPARCIE OBYWATELI EUROPY DLA ZASAD CYFROWYCH

Według badania Eurobarometru "Społeczeństwo i technologia cyfrowa" przeprowadzonego we wrześniu i październiku 2021 r., Europejczycy wykazują szerokie poparcie dla zasad cyfrowych. Większość ankietowanych obywateli UE (81%) uważa, że Internet i narzędzia cyfrowe będą odgrywać ważną rolę w przyszłości.⁸ Należy podkreślić, że ponad 80% obywateli UE jest świadomych zarówno zalet, jak i wad korzystania z narzędzi cyfrowych i Internetu do 2030 roku. I tylko mniejszość (12%) spodziewa się więcej wad niż zalet w tym obszarze.

Co więcej, zdecydowana większość uważa za przydatne i ważne, aby Unia Europejska zdefiniowała i promowała europejskie prawa i zasady w celu zbudowania udanej transformacji cyfrowej.⁹

Ponad połowa ankietowanych obywateli UE wyraziła zaniepokojenie cyberatakami i cyberprzestępczością. Ponad połowa z nich wyraziła również zaniepokojenie bezpieczeństwem i dobrostanem dzieci w Internecie. Prawie połowa ankietowanych obywateli UE wyraża obawy dotyczące wykorzystywania danych osobowych i informacji przez firmy lub organy administracji publicznej. Około jedna trzecia obywateli UE martwi się trudnościami z odłączeniem się i znalezieniem równowagi między życiem online i offline.

Około jedna na cztery osoby jest zaniepokojona trudnościami w uczeniu się nowych umiejętności cyfrowych niezbędnych do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Około jeden na pięciu obywateli UE wyraził zaniepokojenie wpływem produktów i usług cyfrowych na środowisko.

⁸ Źródło: [Eurobarometr: Europejczycy okazują poparcie dla zasad cyfrowych | Kształtowanie cyfrowej przyszłości Europy \(europa.eu\)](#), 6.12.2021,

⁹ Ibidem

Table 1. Obawy dotyczące szkód i zagrożeń online

Rodzaje obaw	%
cyberataki i cyberprzestępczość (tj. kradzież lub nadużycie danych osobowych, złośliwe oprogramowanie lub phishing)	56%
bezpieczeństwo i dobre samopoczucie dzieci online	53%
wykorzystywanie danych osobowych i informacji przez przedsiębiorstwa lub organy administracji publicznej	46%
trudności z odłączeniem się i znalezieniem równowagi między życiem online i offline	34%
trudności w uczeniu się nowych umiejętności cyfrowych niezbędnych do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym	26%
wpływ produktów i usług cyfrowych na środowisko	23%

2.7 POTRZEBA WIĘKSZEJ WIEDZY NA TEMAT PRAW ONLINE

Według [raportu "Prawa i zasady cyfrowe"](#) większość obywateli UE uważa, że UE dobrze chroni ich prawa w środowisku online, ale jednocześnie większość (76%) uważa, że warto byłoby wiedzieć więcej o ich prawach w środowisku online. Ponad 39% deklaruje, że nie zdaje sobie sprawy z tego, że prawa obowiązujące w trybie offline powinny być również przestrzegane w trybie online.

[Agencja Unii Europejskiej ds. Cyberbezpieczeństwa](#) (ENISA) zapewnia platformę do poszerzania świadomego korzystania z Internetu i edukacji w zakresie cyberbezpieczeństwa¹⁰

Ćwiczenie dla uczniów:

Próba zidentyfikowania i nazwania większej liczby zagrożeń w cyfrowym świecie w oparciu o [infografikę](#) ENISA

¹⁰ Źródło: Inicjatywy edukacyjne w zakresie cyberbezpieczeństwa w państwach członkowskich UE
Opublikowano 20 grudnia 2022 r.

2.8 SZEROKIE POPARCIE DLA DEKLARACJI W SPRAWIE ZASAD CYFROWYCH

Zdecydowana większość (82%) obywateli UE popiera ideę zdefiniowania i promowania przez UE wspólnej europejskiej wizji praw i zasad cyfrowych. Prawie 90% Europejczyków popiera zasady zawarte w Europejskiej Deklaracji Praw i Zasad Cyfrowych na Dekadę Cyfrową, która stwierdza:

- Ludzie w centrum cyfrowej transformacji
- Solidarność i integracja
- Wolność wyboru
- Uczestnictwo w cyfrowej przestrzeni publicznej
- Bezpieczeństwo, ochrona i wzmocnienie pozycji
- Zrównoważony rozwój

Aby zapewnić realizację podstawowych zasad obywatelskich w UE, należy wziąć pod uwagę zasadę praworządności i zakres działań podejmowanych przez [Parlament Europejski](#), [Radę Unii Europejskiej](#) i [Komisję Europejską](#) w dziedzinie ochrony praw podstawowych, mobilności, a także poszanowania życia prywatnego, wolności myśli, religii, zgromadzeń, wypowiedzi, braku dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, zapewniając jednocześnie prawo do ochrony danych osobowych i prawo dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Ćwiczenie dla uczniów:

Znajdź skuteczne sposoby dotarcia do różnych grup społecznych online w celu rozpowszechniania istotnych informacji. Jak nawiązać kontakt z lokalnymi seniorami, działaczkami feministycznymi w dużych miastach i nowo przybyłymi imigrantami w całym kraju?

Ćwiczenie dla uczniów:

Zastanów się nad możliwymi rozwiązaniami, aby zmniejszyć alienację i zapewnić dalszą cyfrową integrację różnych grup społecznych za pomocą [koła przywilejów i władzy](#).

Dzieci i młode pokolenie są postrzegane jako główni beneficjenci technologii cyfrowych, którzy umiejętnie uzyskują dostęp do internetowych mediów społecznościowych i

narzędzi cyfrowych oraz poruszają się po nich. Nadal istnieją nierówności w dostępie do urządzeń elektronicznych, technologii i Internetu. Dostęp do gadżetów, nieprzerwanego połączenia internetowego i elektrycznego ma kluczowe znaczenie dla uczestnictwa w społeczeństwie cyfrowym. Niska prędkość połączenia internetowego i niska wydajność sprzętu mogą ograniczać uczestnictwo i jakość interakcji cyfrowych. Jednocześnie uczestnictwo w cyfrowym świecie jest dostępne 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu, a różnice ekonomiczne, odległości, ograniczenia fizyczne i bariery językowe są mniej znaczące niż w trybie offline.

Internet oferuje wiele możliwości edukacji, nawiązywania kontaktów społecznych, rozwijania umiejętności, a także organizacji codziennej rutyny i rozrywki. Dzięki technologiom wspierającym proces edukacji, osoby niepełnosprawne mogą kontaktować się z rówieśnikami i brać udział w procesie kształcenia. Internauci muszą być świadomi wyzwań związanych z uzależnieniem od Internetu, cyberprzemocą, mową nienawiści, fałszywymi wiadomościami i dezinformacją. UE dokłada starań, aby zapewnić dzieciom środki bezpieczeństwa w środowisku cyfrowym i jak najlepiej wykorzystać oferowane przez nie możliwości.

W 2022 r. Komisja Europejska przyjęła [nową europejską strategię na rzecz lepszego Internetu dla dzieci \(BIK+\)](#), która ma na celu poprawę usług cyfrowych dostosowanych do wieku oraz zapewnienie wzmocnienia pozycji, szacunku i ochrony każdego dziecka w Internecie.

Przewodnicząca Komisji Ursula von der Leyen podpisała 15 grudnia 2022 r. [Europejską deklarację w sprawie praw i zasad cyfrowych](#).

CZĘŚĆ METODOLOGICZNA

Zachęcamy do wykorzystania tego tekstu jako inspiracji do pracy grupowej i zapewnienia możliwości wypróbowania pracy offline przed zanurzeniem się online w celu wykonania ćwiczeń. To doświadczenie pomoże uczniom opisać szczególne różnice między światami offline i online, po których się poruszają i wyobrazić sobie życie przed pojawieniem się Internetu.

Dyrektywy i rozporządzenia UE:

- [Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE \(ogólne rozporządzenie o ochronie danych\) \(Tekst mający znaczenie dla EOG\)](#)
- [Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług \(Tekst mający znaczenie dla EOG\)](#)

- [Rozporządzenie \(UE\) 2018/1724 ustanawiające jednolity portal cyfrowy w celu zapewnienia dostępu do informacji, procedur oraz usług pomocy i rozwiązywania problemów](#)
- [Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów Europejska strategia na rzecz lepszego internetu dla dzieci](#)
- [Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2016/1148 z dnia 6 lipca 2016 r. w sprawie środków na rzecz wysokiego wspólnego poziomu bezpieczeństwa sieci i systemów informatycznych na terytorium Unii](#)
- [Regulation \(EU\) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC \(General Data Protection Regulation\) \(Text with EEA relevance\)](#)

Strategie i dokumenty strategiczne

- [Europejska deklaracja w sprawie praw i zasad cyfrowych](#)
- [Lepszy Internet dla Dzieci \(BIK+\)](#)
- [Europejska deklaracja w sprawie praw i zasad cyfrowych na cyfrową dekadę](#)
- [Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Edukacji, Młodzieży, Sportu i Kultury, Kompetencje kluczowe w uczeniu się przez całe życie, Urząd Publikacji, 2019.,](#)

Literatura

- [Społeczeństwo sieci. Od wiedzy do polityki, Gustavo Cardoso, Manuel Castells, 2006](#)
- [Cyfrowe obywatelstwo: Internet, społeczeństwo i uczestnictwo, K Mossberger, CJ Tolbert, RS McNeal, \(MIT Press, 2007\)](#)
- [Ramy polityki rządu cyfrowego OECD Sześć wymiarów rządu cyfrowego.](#)
- [Wyzwania w zakresie cyberbezpieczeństwa i prywatności - europejski krajobraz badawczy, redaktorzy: Jorge Bernal Bernabe, Uniwersytet w Murcji, Hiszpania / Antonio Skarmeta, Uniwersytet w Murcji, Hiszpania](#)

ROZDZIAŁ III - PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I RYNEK PRACY

Authorzy: Małgorzata Ławreszuk, Anna Masłoń-Oracz

WPROWADZENIE

Poglądy, zachowania i wartości młodych ludzi są kształtowane przez szeroki zakres zjawisk, które wchodzą w zakres przedsiębiorczości. Jest ona przedstawiana jako zupełnie nowy rodzaj ludzkiej działalności, który wymaga inicjatywy i pomysłowości. Jest to szerokie pojęcie o wielu znaczeniach. Przedsiębiorczość jest definiowana jako "każda próba stworzenia nowej firmy lub nowego przedsięwzięcia, takiego jak samozatrudnienie, nowa organizacja gospodarcza, ekspansja istniejącej organizacji, podjęta przez indywidualny zespół ludzi lub istniejącą organizację", zgodnie z Global Entrepreneurship Monitor - Poland 2012. Przedsiębiorczość obejmuje "zarówno zachowania przedsiębiorcze w już istniejących organizacjach, jak i zachowania przedsiębiorcze prowadzące do rejestracji nowych podmiotów gospodarczych".

Młodzi Europejczycy mogą rozwijać umiejętności przedsiębiorcze w ramach jednolitego rynku europejskiego, jednego z największych regionów gospodarczych na świecie, w ramach swobody przedsiębiorczości gwarantowanej przez rynek wewnętrzny, znanej również jako swoboda prowadzenia działalności gospodarczej, swoboda przedsiębiorczości, swoboda zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej. Traktat UE stanowi: "Unia przyjmuje środki w celu ustanowienia lub zapewnienia funkcjonowania rynku wewnętrznego, zgodnie z odpowiednimi postanowieniami Traktatów.

Rynek wewnętrzny obejmuje obszar bez granic wewnętrznych, w którym jest zapewniony swobodny przepływ towarów, osób, usług i kapitału, zgodnie z postanowieniami Traktatów". Rynek w Unii Europejskiej stwarza szczególne okoliczności gospodarcze i prawne, które kontrolują sposób działania przedsiębiorstw. Jednolity rynek zapewnia dodatkowe korzyści dla zwiększenia wartości przedsiębiorstw poprzez ułatwienie swobodnego przepływu towarów, osób, usług i kapitału, a także poprzez usunięcie barier technicznych, fizycznych i skalnych. Zgodnie z istotą swobody przedsiębiorczości, osoby fizyczne i prawne mają prawo wyboru miejsca i formy prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Unii Europejskiej.

Elżbieta BIENKOWSKA, komisarz ds. rynku wewnętrznego, przemysłu, przedsiębiorczości i MŚP stwierdziła, że mając na uwadze zewnętrzny wymiar rynku wewnętrznego i dostęp do rynków pozaunijnych jako obszar o ogromnym znaczeniu zarówno dla przemysłu, jak i

MŚP, wszyscy przedsiębiorcy powinni z niego korzystać. Podobnie jak UE, która chce pracować nad zintegrowaną europejską strategią internacjonalizacji MŚP, która wnosi wartość dodaną poza krajowymi działaniami w zakresie promocji handlu.

3.1 SPECYFIKA FUNKCJONOWANIA RYNKU PRACY

Rynek pracy jest specyficzny pod wieloma względami. Mechanizmy funkcjonowania rynku pracy zależą od wielu czynników makroekonomicznych odnoszących się do danej branży, regionu i całej gospodarki. Stronami tego rynku są poszukujący pracy, czyli pracownicy, inaczej mówiąc zatrudnieni, którzy stanowią siłę roboczą (podaż pracy). Z drugiej strony na rynku pracy znajdują się oferty pracy, czyli pracodawcy reprezentujący popyt na pracę (Beaudry, Green, Sand, 2715).

Zastanów się, czy możliwe jest bycie jednocześnie pracodawcą i pracownikiem.

Nietypowość rynku pracy opiera się przede wszystkim na podstawowym towarze, jakim jest praca. W rozumieniu polskiego Kodeksu pracy praca to świadczenie wykonywane przez pracownika na rzecz pracodawcy w ramach łączącego ich stosunku pracy, charakteryzujące się: dobrowolnością, osobistym wykonywaniem pracy, podporządkowaniem, odpłatnością, ryzykiem jako odpowiedzialnością związaną z zatrudnieniem pracownika. Mówiąc prościej: praca jest dobrowolnym, odpłatnym świadczeniem pracownika na rzecz pracodawcy. Dobrowolność polega na braku przymusu, własnej woli i świadomej decyzji o wykonywaniu pracy. Odpłatność z kolei związana jest z wynagrodzeniem. Płaca, czyli wynagrodzenie za pracę, traktowana jest jako cena pracy.

Swoboda wymiany na rynku pracy i konkurencja są ograniczane zarówno przez pracowników, jak i pracodawców, poprzez działalność związków pracodawców, związków zawodowych pracowników oraz organizacji regulujących rynek pracy, np. urzędu pracy. Ponadto istnieją organizacje międzynarodowe, które monitorują rynki pracy w poszczególnych krajach. Międzynarodowa Konfederacja Związków Zawodowych publikuje coroczne raporty Global Rights Index, oceniające prawa związkowe i prawa człowieka w poszczególnych krajach w skali od 1 do 5+.

Więcej informacji: [Global Rights Index](#)

W klasycznym modelu rynku, rynek pracy dąży do stanu równowagi, co oznacza sytuację, w której podaż pracy i popyt na nią są równe. Dążenie do równowagi na rynku pracy oznacza równą dostępność pracy i popyt na nią. Brak równowagi na rynku pracy objawia się na dwa różne sposoby: bezrobociem lub deficytem pracowników. Pierwsza sytuacja - bezrobocie ma miejsce, gdy podaż pracy jest większa niż popyt na nią. Część osób zdolnych do podjęcia pracy i poszukujących zatrudnienia nie znajduje pracy (przy akceptacji wynagrodzeń oferowanych na rynku pracy). Nierównowaga na rynku pracy może przejawiać się również w sytuacji odwrotnej, gdy popyt na pracę przewyższa podaż pracy - wówczas występuje zjawisko deficytu siły roboczej i niedoboru kadr. Wówczas część pracodawców, oferując określony poziom wynagrodzenia, nie może znaleźć pracowników.

Polityka społeczna państwa odgrywa stymulującą rolę na rynku pracy, a więc dba o interesy pracodawców i pracowników, tak aby dążyć do utrzymania równowagi rynkowej. Państwo wpływa na kształt rynku pracy m.in. poprzez zawieranie umów międzynarodowych dotyczących transferu siły roboczej, stymulowanie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw czy wspieranie przedsiębiorczości i lokalnych inicjatyw na rzecz zwiększenia zatrudnienia.

Dowiedz się więcej o [sposobach wspierania przedsiębiorczości i zakładania firm w swoim kraju](#)

Pracodawcy kształtują rynek pracy poprzez inwestowanie w zasoby ludzkie (HR). Dział zarządzania zasobami ludzkimi działa jako łącznik między kierownictwem a pracownikami w firmie. Głównym zadaniem pracowników działu HR, zwanych również specjalistami HR, jest rekrutacja kandydatów do pracy. Inne zadania obejmują:

- motywowanie pracowników do wykonywania swoich obowiązków,
- przygotowanie i prowadzenie różnego rodzaju szkoleń,
- rozpoznawanie osób, które są wartościowe dla zespołu i tych, które spowalniają jego pracę.

Inwestowanie w HR może nie tylko zwiększyć efektywność procesów rekrutacyjnych, czyli przyspieszyć zatrudnienie odpowiedniego, efektywnego pracownika, ale także wesprzeć działania w obszarze rozwoju i zatrzymania talentów w przedsiębiorstwie. W mniejszych przedsiębiorstwach wszystkie te obowiązki zazwyczaj należą do jednej lub kilku osób, nie ma potrzeby tworzenia osobnego działu do zarządzania zasobami ludzkimi. Zdarza się również, że obowiązki te spoczywają na dziale HR. Dlatego potrzeba posiadania i rozbudowy działu HR zależy od potrzeb i wielkości danego przedsiębiorstwa (Brandl, 5).

3.2 JAK PREZENTOWAĆ KWALIFIKACJE?

Znajomość zasad rządzących rynkiem pracy wydaje się być warunkiem koniecznym do świadomego wyboru ścieżki kariery. Mechanizmy funkcjonowania tego rynku zależą od wielu czynników makroekonomicznych dotyczących danej branży, regionu i całej gospodarki. Ze względu na dużą niestabilność rynku pracy warto wiedzieć, co przyczynia się do poprawy pozycji konkurencyjnej danego kandydata. Ze względu na dużą niestabilność na rynku pracy i rosnące bezrobocie, szczególnie wśród młodych ludzi, konieczne jest nie tylko kształtowanie edukacji i rozwoju umiejętności, ale także budowanie świadomości znaczenia skutecznego prezentowania swoich kwalifikacji. Pracownik ma wiele możliwości zaprezentowania swoich umiejętności i kompetencji. Do najpopularniejszych należą: CV, list motywacyjny i rozmowa kwalifikacyjna.

Rekrutacja pracowników to proces wyszukiwania i przyciągania wystarczająco dużej liczby kandydatów (do celów selekcji) na nieobsadzone stanowiska pracy. Rozmowa kwalifikacyjna jest jedną z metod selekcji kandydatów do pracy, stosowaną na wszystkich stanowiskach. Jest to okazja dla kandydata do zaprezentowania informacji z CV, kultury osobistej, umiejętności wyrażania opinii i umiejętności interpersonalnych. Umiejętności interpersonalne obejmują:

- łatwość nawiązywania kontaktów z innymi,
- umiejętności negocjacji i rozwiązywania konfliktów,
- praca zespołowa,
- asertywne zachowanie,
- swobodna i właściwa komunikacja z pracownikami różnych szczebli.

Które z twoich umiejętności interpersonalnych sprawiają, że jesteś interesującym kandydatem? Zapisz je.

Ograniczenia czasowe rozmowy kwalifikacyjnej nie pozwalają na sprawdzenie wszystkich umiejętności i kompetencji. Dlatego pracodawcy często decydują się na rekrutację wieloetapową lub wielowymiarową. Narzędziami selekcyjnymi, z których korzystają poza rozmową kwalifikacyjną są: analiza CV, testy merytoryczne, testy psychologiczne, assessment center (Tripathi, 31). Spośród wielu metod i narzędzi, które można wykorzystać w procesie rekrutacji, nie wszystkie są uniwersalne i sprawdzą się w każdej branży i na każdym stanowisku.

Dlatego ważne jest, aby były one dopasowane do potrzeb firmy i pozwalały na skuteczną selekcję. W procesie rekrutacji weryfikowana jest również znajomość języków obcych,

np. poprzez paszport językowy, który określa umiejętności słuchania, czytania, komunikacji i samodzielnego wypowiedzenia się w danym języku.

Spróbuj stworzyć swój własny paszport językowy w oparciu o znajomość języków obcych.

Tego typu prezentacja kwalifikacji językowych jest jednym z pięciu elementów Europass - zbioru dokumentów niezbędnych w procesie rekrutacji. Pozostałe dokumenty to: curriculum vitae, Europass Mobilność (dokument potwierdzający odbycie stażu za granicą lub semestru studiów), suplement do świadectwa oraz suplement do dyplomu (Komisja Europejska, 2020).

Umiejętność zaprezentowania kwalifikacji przydaje się nie tylko podczas ubiegania się o pracę w procesie rekrutacji, ale także podczas pozyskiwania współpracowników czy potencjalnych inwestorów przy zakładaniu własnej działalności gospodarczej.

3.3 BYCIE PRZEDSIĘBIORCZYM - CO TO OZNACZA?

Wybór ścieżki kariery często wiąże się z wyborem pomiędzy pracą na etacie a samozatrudnieniem. Prowadzenie działalności gospodarczej wymaga przygotowania formalnego w postaci niezbędnej dokumentacji dla instytucji i urzędów, nadania oficjalnej identyfikacji działalności, a także stworzenia biznesplanu. Niezależnie od wyboru formy zatrudnienia: praca etatowa lub własna działalność gospodarcza, istnieje wiele czynników wpływających na atrakcyjność tych form, przy czym istotną rolę odgrywają osobiste preferencje danego kandydata oraz aktualna sytuacja na rynku pracy.

Wbrew pozorom stworzenie własnej firmy nie jest trudne pod względem organizacyjnym. Trzeba jednak uzbroić się w cierpliwość oraz posiadać odpowiednie narzędzia i dokumenty, które pozwolą zmaterializować pomysł. Dokumentacja związana z założeniem przedsiębiorstwa, w tym przygotowanie biznesplanu, stanowi formalne przygotowanie do rozpoczęcia działalności gospodarczej. Warto zauważyć, że wstępna weryfikacja powodzenia i słuszności pomysłu na biznes odbywa się mniej formalnie niż poprzez badania marketingowe, a dzielenie się pomysłem dotyczy przede wszystkim rodziny, znajomych, potencjalnych klientów, ekspertów w danej branży.

Zanim jednak omówimy tworzenie biznesplanu jako odzwierciedlenie realności pomysłu, warto przyrzeć się kwestiom formalno-prawnym. Należy jednak zaznaczyć, że różnią się one w zależności od kraju. Decydując się na założenie własnej firmy, trzeba dokonać wielu wyborów, głównie dotyczących formy prawnej. Najpopularniejszą formą prowadzenia działalności w Rumunii jest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością.

Przeczytaj więcej o zakładaniu firmy w Rumunii: Raport Grupy Banku Światowego, Doing Business 2020 Romania. Porównanie regulacji biznesowych w 190 gospodarkach.

Ta forma prowadzenia działalności jest również bardzo popularna we Włoszech. W tym miejscu należy jednak wspomnieć o pewnych trudnościach w zakładaniu firmy, które nie występują w innych krajach, w tym o regionalizacji, różnicach kulturowych.

Więcej informacji na temat [zakładania firmy we Włoszech](#).

Już na etapie wyboru rodzaju działalności należy przeanalizować uwarunkowania prawne związane z daną działalnością, tak aby upewnić się, że jej prowadzenie nie wymaga koncesji, zezwoleń lub innych niezbędnych dokumentów. W Polsce istnieje obowiązek uzyskania koncesji na prowadzenie działalności takiej jak: wytwarzanie i obrót materiałami wybuchowymi, bronią i amunicją, ochrona osób i mienia. Konieczność posiadania zezwoleń istnieje również w przypadku prowadzenia stacji kontroli pojazdów czy wytwarzania wyrobów tytoniowych.

Działalność można rozpocząć po uzyskaniu koncesji lub zezwolenia. Kolejnym krokiem (lub pierwszym, jeśli nie potrzebujemy koncesji i zezwoleń) jest wybór formy prawnej. Wybierając odpowiednią formę działalności, oprócz własnej analizy korzyści, warto również skonsultować się z prawnikami, aby znać wszystkie możliwości i konsekwencje dokonanego wyboru. Rodzaj formy prawnej działalności gospodarczej determinuje wybór odpowiedniego urzędu rejestrowego.

Formalności związane z założeniem własnej działalności gospodarczej są ważnym i niezbędnym krokiem do rozpoczęcia biznesu, ale nie jedynym. Równie ważne jest przygotowanie merytoryczne, w tym przygotowanie biznesplanu, który określi m.in. cele sprzedażowe, rynki docelowe oraz sposoby realizacji wyznaczonych celów. Biznesplan to kompleksowy, długoterminowy dokument planistyczny, którego zadaniem jest wskazanie celów, metod i środków ich realizacji. Biznesplan ma szerokie zastosowanie w przedsiębiorstwie, przede wszystkim umożliwia przygotowanie i realizację dowolnych projektów, a także odgrywa istotną rolę w podejmowaniu decyzji zarządczych. Biznesplan umożliwia pozyskanie środków finansowych, a niekiedy jest obowiązkowym elementem dokumentacji niezbędnej do ubiegania się o środki w instytucjach finansowych. (Alonso-Vazquez, s. 155-156).

Biznesplan przygotowuje się na okres do 2 lat, przy założeniu krótkiego horyzontu planowania, lub na 2-10 lat przy dłuższej perspektywie. Praktyka gospodarcza pokazuje,

że większość biznesplanów nie przekracza planów 3-letnich, a wynika to z dynamicznie zmieniających się warunków rynkowych, które trudno przewidzieć w perspektywie 5, a tym bardziej 10 lat. Niezależnie od rodzaju i celu, każdy biznesplan zawiera następujące elementy, które stanowią kolejne etapy dokumentu (Tabela 1). A business plan is prepared for a period of up to 2 years, assuming a short planning horizon, or for 2-10 years with a longer perspective.

Economic practice shows that most business plans do not exceed the 3-year plans, and this is due to the dynamically changing market conditions, which are difficult to predict in 5, even more so 10 years. Regardless of the type and purpose, each business plan contains the following elements, which constitute the consecutive stages of the document (Table 2).

Table 2. Charakterystyka etapów biznesplanu.

Etapy biznesplanu	Charakterystyka etapów
Identyfikacja problemów	Wybór problemów, które należy rozwiązać w pierwszej kolejności, przedstawiony (głównie) w formie analizy SWOT. Efektem analizy SWOT jest przedstawienie 4 grup czynników opisujących dane przedsięwzięcie lub przedsiębiorstwo, tj. mocnych i słabych stron, a także czynników występujących w otoczeniu, tj. szans i zagrożeń.
Diagnozowanie bieżącej sytuacji organizacji	Analiza strategiczna, której głównym celem jest sformułowanie przyszłych strategii w oparciu o potencjał projektu, oczekiwania interesariuszy i analizę otoczenia.
Planowanie niezbędnych działań	Planowanie zadań i zasobów niezbędnych do realizacji projektu w określonym czasie i w ramach określonego budżetu.
Przygotowanie planu i metod działania	Planowanie metod działania.
Opracowanie planu	Realizacja planu - wcześniej przydzielone zadania.
Kontrola	Zadania kontrolne mogą występować po każdym ważnym zadaniu, tzw. kamieniu milowym lub na koniec przedsięwzięcia.

Spróbuj przeprowadzić analizę SWOT swojego pomysłu na biznes, to naprawdę przydatne narzędzie!

Struktura biznesplanu zależy od celów jego wykorzystania. Banki mogą mieć określone wytyczne, skupiające się głównie na części finansowej. W przypadku uzyskiwania zezwoleń i zgód w urzędach ważna będzie również część operacyjna, w tym lokalizacja,

infrastruktura i niezbędne zasoby. Istnieją jednak elementy strukturalne, które można znaleźć we wszystkich biznesplanach, w tym (<https://www.forbes.com>, 2019):

- podsumowanie, które musi zawierać dane identyfikacyjne projektu i główne cele,
- część operacyjną, określającą niezbędny potencjał i zasoby, charakter projektu, czynniki ryzyka, czas trwania, zakres,
- część marketingową, opartą na badaniach rynkowych i zawierającą opis wdrażanego produktu, rynek docelowy, popyt, podaż (w tym ocenę konkurencji), cenę, dystrybucję, promocję, plan jakości i wartości sprzedaży, plan kosztów sfery marketingowej,
- część finansową, określającą harmonogram przedsięwzięcia, formę organizacyjno-prawno-własnościową, formy zatrudnienia, strategię i plan produkcji (w tym sposób organizacji dostaw materiałów i surowców), koszty sfery zarządczej,
- część zarządczą, która obejmuje przyjęte założenia dotyczące efektywności, potencjalnych źródeł finansowania zewnętrznego, oceny ryzyka oraz rachunku zysków i strat.

Bycie przedsiębiorczym nie musi oznaczać zakładania własnej firmy. Istnieje wiele zawodów, stanowisk i branż, w których można rozwijać swoją kreatywność pracując w danej firmie. Praca w pełnym wymiarze godzin oznacza bycie pracownikiem w danej firmie i posiadanie nad sobą pracodawcy. Jak każde rozwiązanie dotyczące wyboru ścieżki kariery, to również ma swoje wady i zalety, a ich postrzeganie zależy od wielu czynników, zarówno dotyczących miejsca pracy, rodzaju wykonywanej pracy, jak i osobistych predyspozycji pracownika. Dla jednych ważnym aspektem w określeniu ścieżki kariery jest stała możliwość rozwoju i szkoleń, którą powinien zapewnić pracodawca, dla innych najważniejszymi wartościami będą poczucie niezależności od szefa i elastyczność pracy. Należy zatem przyjrzeć się zarówno korzyściom płynącym z danej formy zatrudnienia lub samozatrudnienia, jak i wadom oraz ryzykom obu (bankier.pl, 2020).

Pierwszą kwestią jest możliwość wykorzystania urlopu wypoczynkowego - wakacji, gdzie teoretyczną przewagą jest praca w pełnym wymiarze godzin. Płatny urlop w przypadku umowy o pracę jest często dofinansowywany z zakładu pracy, ale każdorazowo wymaga zgody przełożonego. Z kolei w przypadku samozatrudnienia nie ma konieczności uzyskiwania zezwoleń czy pozwoleń na urlop, który nie jest regulowany co do czasu trwania, ale wymaga dofinansowania. Kolejną kwestią, którą należy wziąć pod uwagę analizując atrakcyjność obu form zatrudnienia jest opłacalność. Należy jednak zauważyć, że określenie progu rentowności jest zadaniem trudnym i bardzo subiektywnym. Ściśle rzecz ujmując, z finansowego punktu widzenia, głównymi czynnikami w analizie rentowności są struktura kosztów i przychodów oraz wybór formy opodatkowania. Są to jednak wybory, przed którymi staje przedsiębiorca, a nie pracownik etatowy, gdzie jedynym wyznacznikiem rentowności finansowej jest dochód. Wybór pomiędzy własną działalnością gospodarczą a pracą na etacie powinien być również podyktowany preferencjami i osobistymi predyspozycjami osoby dokonującej wyboru.

Zastanów się, co wydaje Ci się bardziej atrakcyjną formą wyrażania przedsiębiorczości - praca na etacie czy własna działalność gospodarcza. Które z poniższych kwestii wydają Ci się najważniejsze przy dokonywaniu takiego wyboru: poczucie bezpieczeństwa, poczucie niezależności, chęć bycia niezależnym, odpowiedzialność majątkowa, czas pracy.

Kolejną kwestią wartą rozważenia przy wyborze pomiędzy pracą na etat a własnym zatrudnieniem jest czas pracy. W przypadku pracy w pełnym wymiarze godzin, czas rozpoczęcia i zakończenia pracy jest zazwyczaj określony w umowie o pracę. Wyjątkiem są nadgodziny, które wynagradzane są w formie pieniężnej lub odpisywania godzin. Znormalizowany czas pracy nie jest jednak jednoznaczną zaletą zatrudnienia etatowego, gdyż ogranicza elastyczność działania w takich przypadkach jak konieczność wizyty w urzędzie, u lekarza czy w szkole dziecka. W tym przypadku własna działalność gospodarcza daje komfort działania w określonych przez siebie, a nie kogoś innego, godzinach pracy.

Niewątpliwie istotną kwestią przy wyborze pomiędzy własnym biznesem a pracą na etacie jest możliwość szkolenia się i podnoszenia kwalifikacji. Również pod tym względem nie ma jednoznacznie lepszego rozwiązania. W przypadku pracy na etacie udział w szkoleniach, często kosztownych, ponosi pracodawca, natomiast pracownik ma ograniczoną możliwość wyboru szkolenia. Z kolei w przypadku samozatrudnienia podnoszenie kwalifikacji jest kwestią samodzielnego wyboru, co wiąże się z ponoszeniem kosztów, ale i swobodą w wyborze rodzaju szkolenia.

3.4 WNIOSKI

Według Statista.com w 2022 r. w UE było ponad 23 miliony przedsiębiorstw. Szacuje się, że od 2008 r. w tym okresie nastąpił wzrost o około 3,6 mln przedsiębiorstw.

Jednocześnie Bank Światowy ujawnia, że na rynku pracy jest ponad 216 milionów osób (Bank Światowy, 2022). W czasach głębokiej integracji gospodarczej w UE ważne jest, aby zdawać sobie sprawę z możliwości, jakie oferuje dziś rynek pracy. Wybór kariery zależy od wielu czynników: osobistych, ale także specyficznych cech krajowego rynku pracy.

Niezależnie od tego, jak wybierzemy, rozwój kompetencji jest kluczowy. UE tworzy sprzyjające środowisko dla rozwoju biznesu, zapewniając środki budżetowe, ale także ułatwiając działalność przedsiębiorczą. Na jednolitym rynku europejskim swoboda przedsiębiorczości nie bez racji nazywana jest piątą swobodą i pozostaje w niezmiennym interesie Komisji Europejskiej.

REFERENCJE

- Alonso-Vazquez M., *Management and business plan*, The Emerald Handbook of Entrepreneurship in Tourism, Travel and Hospitality: Skills for Successful Ventures, 2018,
- [Bankier.pl. 2020. Własna firma: pomysł na własny biznes](#),
- Beaudry P., Green D.A., Sand B.M., *In Search of Labor Demand*, American Economic Review 2018, 108(9),
- Brandl J., *The role of the Human Resource Department and Conditions that affect its Development: Explanations from Austrian CEOs*, Human Resource Management 49(6)/2010,
- [Global Rights Index](#),
- [Your Europe – Startups](#),
- [Podstawowa struktura biznesplanu dla początkujących](#),
- [Raport Grupy Banku Światowego, Doing Business 2020 Romania. Comparing Business Regulation in 190 Economies](#),
- [Komisja Europejska, 2020. Jak zaprezentować swoje umiejętności i kwalifikacje](#),
- Tripathi R., *Assessment Centres: Benefits and Shortcomings*, International Journal of Emerging Research in Management & Technology, vol.5/2/2016,
- [Bank Światowy, 2022. Siła robocza, ogółem - Unia Europejska](#),